МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

магістра

на тему: **«ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ АКТИВНОСТІ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЗАТРИМКОЮ ПСИХОМОВЛЕННЄВОГО РОЗВИТКУ ЗАСОБАМИ ДИСТАНЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ»**

Виконала: студентка 2 курсу, групи 8.0164-з-дн
спеціальності 016 «Спеціальна освіта»
освітньої програми «Логопедія»
Т. В. Кольонова

Керівник: доцент кафедри соціальної
педагогіки та спеціальної освіти, доцент
к. пед. н. Т. Г. Соловйова

Рецензент _____
_____

Запоріжжя

2025

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет соціальної педагогіки та психології
Кафедра соціальної педагогіки та спеціальної освіти
Рівень вищої освіти магістерський
Спеціальність 016 «Спеціальна освіта»
Освітньо-професійна програма «Логопедія»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри _____
«____»_____2025 р.

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТЦІ

Кольоновій Тамарі Вікторівні

1. Тема роботи: «Формування комунікативної активності у дітей дошкільного віку із затримкою психомовленнєвого розвитку засобами дистанційних технологій»
керівник роботи Соловйова Т.Г., канд. пед. н., доцент
затверджена наказом ЗНУ від «02» квітня 2025 року № 468-с

2. Строк подання студентом роботи: 11.11.2025

3. Вихідні дані до роботи: матеріали педагогічної практики

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) визначити сутність поняття «комунікативна активність»; окреслити особливості затримки психомовленнєвого розвитку у дітей дошкільного віку; ознайомитись з засобами використання дистанційних технологій у логокорекційній роботі з дітьми дошкільного віку із затримкою психомовленнєвого розвитку; розробити практичні рекомендації для педагогів і логопедів щодо формування комунікативної активності у дітей дошкільного віку із затримкою психомовленнєвого розвитку засобами використання дистанційних технологій.

5. Перелік графічного матеріалу: 4 таблиці, 6 рисунків, 1 додаток.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали консультанта	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
Вступ	Соловйова Т.Г.	Соловйова Т.Г.	Кольонова Т.В.
Розділ 1	Соловйова Т.Г.	Соловйова Т.Г.	Кольонова Т.В.
Розділ 2	Соловйова Т.Г.	Соловйова Т.Г.	Кольонова Т.В.
Висновки	Соловйова Т.Г.	Соловйова Т.Г.	Кольонова Т.В.

7. Дата видачі завдання: _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ п/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Збір та систематизація матеріалу	січень-квітень	виконано
2	Написання вступу	травень	виконано
3	Робота над першим розділом	червень-вересень	виконано
4	Робота над другим розділом	вересень-листопад	виконано
5	Написання висновків	листопад	виконано
7	Оформлення роботи, рецензування	грудень	виконано
8	Захист	лютий	

Студент _____ Кольонова Т. В.
Керівник роботи _____ Соловйова Т. Г.

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер __ _____ Апухтіна В. В.

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 82 с., 4 таблиці, 6 рисунків, 123 джерела, 1 додаток.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати зміст, форми та методи формування комунікативної активності у дітей дошкільного віку із затримкою психомовленнєвого розвитку засобами використання дистанційних технологій.

Об’єкт дослідження: процес формування комунікативної активності у дітей дошкільного віку із затримкою психомовленнєвого розвитку засобами використання дистанційних технологій.

Предмет дослідження: зміст, форми та методи формування комунікативної активності у дітей дошкільного віку із затримкою психомовленнєвого розвитку засобами використання дистанційних технологій.

Методи дослідження: аналіз наукової літератури та дистанційних технологій, порівняння їх можливостей у формуванні комунікативної активності дітей дошкільного віку із затримкою психомовленнєвого розвитку; узагальнення та систематизація даних для визначення специфіки їх застосування в логопедичній роботі.

Теоретичне значення: уточнення та поглиблення уявлень про формування комунікативної активності дошкільників із затримкою психомовленнєвого розвитку засобами дистанційних технологій.

Практичне значення: розроблення рекомендацій і методичних підходів для педагогів, логопедів та психологів щодо ефективного використання дистанційних технологій у роботі з дітьми зазначеної категорії.

Галузь використання: заклади освіти, установи соціального захисту, громадські організації.

КОМУНІКАТИВНА АКТИВНІСТЬ, ЗАТРИМКА ПСИХОМОВЛЕННЄВОГО РОЗВИТКУ, ДІТИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ, ДИСТАНЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ, ЛОГОПЕДИЧНА КОРЕКЦІЙНА РОБОТА

SUMMARY

Kolyonova T. Formation of communicative activity in preschool children with delayed psycho-linguistic development by means of remote technologies. Zaporizhzhia, 2025. 82 p.

The qualification work consists of an introduction, 2 chapters, conclusions, a list of references 123 items and 1 appendix on 4 pages. The volume of the qualification work is 82 pages, of which 62 are the main text. There are 4 tables and 6 figures.

The study revealed the peculiarities of the formation communicative activity in preschool children with delayed psycho-speech development using distance technologies.

The object of the research of the qualification work is the process of forming communicative activity in process of forming communicative activity in preschool children with delayed psycho-speech development using distance technologies.

Subject of research: content, forms and methods of forming communicative activity in preschool children with delayed psycho-speech development using distance technologies.

The purpose of the study is to theoretically substantiate the content, forms, and methods of forming communicative activity in preschool children with delayed psycho-speech development using distance technologies.

Research objectives:

- to define the essence of the concept of «communicative activity»;
- to outline the features of delayed psycho-speech development in preschool children;
- to familiarize yourself with the means of using remote technologies in speech correction work with preschool children with delayed psycho-speech development;
- to develop practical recommendations for teachers and speech therapists on the formation of communicative activity in preschool children with delayed psycho-speech development using distance technologies.

Chapter 1 «Characteristics of speech impairment – delay in psycho-speech development», describes the views of various researchers on this impairment, and also reveals the specifics of creating a speech therapist's information and communication space using online services, innovative technologies are described in detail as a means of activating and correcting the speech of preschool children.

In part 2 of the work, the stages of forming communicative activity in preschool children using remote innovative technologies are proposed, preschoolers with delayed psycho-speech development, as well as the features of flexible adaptation of traditional speech therapy games to the digital environment.

The theoretical significance of the work lies in deepening scientific knowledge about the process of forming communicative activity in preschool children with delayed psychospeech development by means of using distance technologies.

The practical significance of this work lies in the development of specific recommendations and methodological approaches for teachers, speech therapists, and psychologists who work with preschool children with delayed psychospeech development using distance technologies.

Field of use: social protection institutions, public organizations, educational institutions.

Keywords: communicative activity, psycho-speech delay, preschool children, distance technologies, speech therapy corrective work.

ЗМІСТ

Вступ…… 8
Розділ 1. Характеристика мовленнєвого порушення – затримка психо-мовленнєвого розвитку…….…….…….…….….. 14
1.1 Створення інформаційно-комунікаційного простору логопеда за допомогою онлайн сервісів…….…….…….…….…… 17
1.2 Інноваційні технології як засіб активізації та корекції мовлення дітей дошкільного віку……..…….…….…….……... 29
1.3 Реалізація ігрового підходу в умовах дистанційної роботи логопеда… 36
Розділ 2. Формування комунікативної активності у дітей дошкільного віку із ЗПМР засобами дистанційних інноваційних технологій…… 45
2.1 Етапи формування комунікативної активності у дітей дошкільного віку із ЗПМР…….…….…….…….…….……... 45
2.2 Організація корекційної роботи з дошкільниками із ЗПМР……. 49
2.3 Адаптація традиційних логопедичних ігор до цифрового середовища... 60
Висновки..…….…….…….…….…….…….…… 65
Глосарій…….…….…….…….…….…….…… 67
Список використаних джерел…….…….…….…….…… 69
Додатки…….. 81

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Сучасна стратегія розбудови дошкільної освіти в Україні відповідає Міжнародній конвенції про права людини та дитини і спрямована на реалізацію положень Законів України «Про дошкільну освіту», «Про освіту», «Національної доктрини розвитку освіти України у XXI столітті», Державної національної програми «Діти України». Нові підходи до реформування концептуальних, змістовно-структурних та дидактичних засад освіти дітей дошкільного віку реалізовано в чинних державних програмах: «Я у світі», «Впевнений старт» тощо.

Базовий компонент дошкільної освіти в Україні визначає, що «важливим є засвоєння дитиною культури мовлення та спілкування, елементарних правил користування мовленням у різних життєвих ситуаціях. Оволодіння мовленням як засобом пізнання і способом специфічно людського спілкування є найваго-мішим досягненням дошкільного дитинства». Мовленнєва компетентність, відповідно до Базового компонента дошкільної освіти України, виступає в якості інтегрованої характеристики розвитку дошкільника й передбачає сформованість мовної та мовленнєвої складових, що забезпечує наявність якісного інструментарію та умінь використовувати його з метою комунікації. Саме мовленнєва діяльність у дошкільному віці є підґрунтям формування інтелектуального потенціалу, підвищення пізнавальної активності, якісного розширення світогляду, стимулювання та збагачення комунікативних навичок [2].

Якісні зміни у вітчизняному освітньому просторі неможливі без глобальних трансформацій і цифровізації – впровадження сучасних цифрових технологій. Проте часто цифровізацію сприймають лише в ракурсі модного освітнього тренду, задовольняючись її поверхневим упровадженням, – використанням із метою оцінювання знань учнів або візуалізації навчального матеріалу функціоналу хмарних технологій, цифрової обробки даних,

програмного забезпечення, але, найголовніше, діджиталізація забезпечує перехід від «освіти для всіх до освіти для кожного» [49].

Різні аспекти впровадження цифровізації в освітній простір стали предметом дослідження зарубіжних (C. Bassett, C. Gere, G. Creeber, M. Deuze, G. Greeber, R. Martin, L. Manovich, J. Stommel, M. Hand) і вітчизняних (В. Биков, Д. Галкін, М. Жалдак, М. Лещенко, П. Матюшко, О. Овчарук, В. Ребрина, О. Стрижак, М. Шишкіна, А. Яцишин) науковців. Проте, незважаючи на значний інтерес наукової спільноти, питання цифровізації сучасного освітнього простору все ще потребують глибшого вивчення. [49].

Дошкільний вік є найбільш сензитивним періодом для засвоєння загальноприйнятих форм комунікації і правил поведінки серед людей. У цей період дитина оволодіває соціальним простором людських відносин через спілкування з дорослими, а також через ігрові та реальні відносини з однолітками. В ході спілкування у дитини формується комунікативно-мовленнєві вміння і навички: вступати в контакт, встановлювати і підтримувати взаємини, розуміти партнера, формуються і розвиваються засоби комунікації. Відсутність або дефіцит діалогічного спілкування веде до різного роду спотворень особистісного розвитку, зростання проблем взаємодії з оточуючими людьми, появи серйозних складнощів в умінні адаптуватися до життєвих ситуацій. Для повноцінного розвитку пізнавальної діяльності дитини необхідна злагоджена, взаємопов’язана між собою робота всіх психічних процесів – сприймання, уваги, пам’яті, мислення, мовлення.

Дошкільний вік є одним з найважливіших етапів розвитку дитини, оскільки саме в цей період активно формується комунікативна складова мовлення та триває подальший розвиток і становлення особистості (Л. Виготський, Д. Ельконін, О. Леонтьєв, О. Лурія та ін.). В останні роки (пандемія, повномасштабна війна четвертий рік поспіль, міграція населення) спостерігається серед дітей дошкільного віку поширення затримки психомовленнєвого розвитку. Наразі не завжди є можливість у батьків, спеціалістів з дошкільної освіти створити сприятливе середовище для

спілкування, яке стимулює активну взаємодію між дітьми та дорослими. Особливо це актуально для закладів дошкільної освіти, що працюють дистанційно в умовах воєнного стану в Україні. Перед логопедами постала проблема щодо надання логокорекційних послуг дітям дошкільного віку, а саме дітям із затримкою психомовленнєвого розвитку, а також розробки рекомендацій для педагогів щодо ефективного використання дистанційних технологій навчання, враховуючи індивідуальні особливості дітей із затримкою психомовленнєвого розвитку, які б не лише полегшували процес розвитку дитини, але й зробили б його більш захопливим і доступним.

Поряд з очною формою організації освітнього процесу в дошкільній освіті запроваджуються дистанційна і змішана моделі з метою налагодження ефективної комунікації між логопедами, вихователями, дітьми і батьками вихованців. У зазначених умовах постає необхідність в активному впровадженні в систему дошкільної освіти інформаційно-комунікаційних технологій навчання, що, зважаючи на психофізіологічні особливості дошкільнят, вимагає пошуку ефективних шляхів вирішення проблеми [30; 53; 61; 64].

Унікальність, особлива значимість дошкільного дитинства як самоцінного періоду життя людини відображена у працях вітчизняних та зарубіжних корифеїв психолого-педагогічної науки [4; 7; 15]. Інноваційні педагогічні технології – цілеспрямоване, систематичне і послідовне впровадження в практику оригінальних, новаторських способів, прийомів педагогічних дій і засобів, визначення його мети до очікуваних результатів [26]. Відзначимо, що загалом термін «інноваційні педагогічні технології» отримав досить широке поширення в контексті сучасної дошкільної освіти. Таким чином, окреслене поняття наповнюється різним змістом, як: інструментарій; цілеспрямоване використання об’єктів, подій та відносин в освітньому корекційному процесі; система інноваційних методів, способів і засобів навчання, виховання і розвитку особистості дитини в сучасних соціокультурних умовах та ін.

Ідеї інновацій виникають в умах окремих людей і цілих груп. Реалізовуючись на практиці, вони стають власне інноваціями. Інноваційні

педагогічні технології, системи навчання і виховання дошкільнят відрізняються варіативністю, своєрідністю і специфікою прояву на практиці, бо вони відображають рівень педагогічної майстерності та творчості. Вибір інноваційної педагогічної технології педагогом багато в чому залежить від того, наскільки педагогічна технологія сприймається та ідентифікується педагогом, наскільки вона відповідає його особистісним якостям і психологічним характеристикам, наскільки педагог має уявлення про призначення технології, форм і методів, за яких реалізація технології на занятті буде найбільш ефективна й оптимально затратна за часом. Взаємодія педагога з дітьми орієнтована на постановку дитини в позицію суб'єкта дитячої діяльності, розвиток самостійності, ініціативи, допитливості, довільності поведінки, комунікативних та інтелектуальних здібностей. Усе ширше в практиці дошкільного закладу освіти використовуються сучасні інформаційні технології: мультфільми, інтерактивні ігри, мультимедійні презентації, інтерактивні аркуші та ін.. Водночас, за всіх переваг їх використання для збагачення соціокультурного досвіду дітей за рахунок розширення віртуального освітнього простору, не можна забувати про важливість накопичення дитиною різноманітного сенсорного досвіду традиційним шляхом пізнання світу [99].

Застосування сучасних інформаційних технологій є вирішальним фактором у формуванні комфортного інклюзивного простору в логопедичній роботі. Цифрові інструменти дозволяють максимально персоналізувати навчальний процес, адаптуючи завдання під конкретні мовленнєві потреби дитини. Завдяки інтерактивним та ігровим форматам значно зростає мотивація дітей, а онлайн-платформи роблять корекційну допомогу доступною незалежно від місця перебування.

Важливо, що технології створюють безпечне середовище, де дитина може практикуватися без страху осуду, що знижує психологічний дискомфорт. Логопеди отримують доступ до величезної бази навчальних матеріалів, інструменти для відстеження динаміки розвитку дитини та зручні канали для ефективної комунікації з батьками, залучаючи їх у спільну роботу.

Інтеграція інформаційних технологій у логопедичну практику докорінно змінює підходи до створення сприятливого інклюзивного середовища, пропонуючи такі переваги:

- персоналізований підхід: цифрові програми легко адаптуються під унікальні потреби та темп засвоєння матеріалу кожною дитиною;

- підвищення мотивації: ігрові елементи, анімація та мультимедіа перетворюють рутинні вправи на захопливий і цікавий процес;

- безбар'єрність і гнучкість: онлайн-ресурси та додатки забезпечують можливість займатися у зручний час та в будь-якому місці, що особливо важливо для дітей з обмеженою мобільністю;

- психологічний комфорт: дитина може практикувати вимову в безпечній атмосфері, що зменшує страх помилки та сором'язливість;

- невичерпні ресурси: технології відкривають доступ до безмежної кількості різноманітних логопедичних завдань, ігор та вправ;

- моніторинг ефективності: спеціалізоване програмне забезпечення дозволяє автоматично фіксувати й аналізувати прогрес учня для подальшого коригування програми;

- налагодження партнерства: спільні онлайн-платформи спрощують взаємодію між логопедом, батьками та дитиною, створюючи єдину команду для досягнення мети [100].

Сучасні цифрові технології є ключовим інструментом для побудови ефективного та комфортного інклюзивного середовища в логопедії. Для корекції мовленнєвих порушень активно використовуються різноманітні цифрові рішення, кожне з яких має свої переваги:

- спеціалізоване програмне забезпечення: це програми, цілеспрямовано розроблені для тренування конкретних аспектів мовлення, таких як постановка звуків, розвиток фонематичного слуху або збагачення словникового запасу;

- онлайн-платформи: вони відкривають можливості для проведення дистанційних занять, а також надають доступ до величезних баз інтерактивних ігор, вправ та методичних матеріалів;

- мобільні додатки: дозволяють перетворити смартфон чи планшет на зручний інструмент для щоденних тренувань у форматі цікавих ігор та вправ;

- віртуальна реальність (VR): ця передова технологія дозволяє створювати реалістичні ігрові ситуації, в які дитина «занурюється» для відпрацювання комунікативних навичок у безпечному та контрольованому середовищі [102].

Однак для успішного впровадження цих технологій варто пам’ятати про декілька важливих аспектів:

1) пріоритетність ролі логопеда: самі по собі технології – це лише інструмент. Їхня ефективність напряму залежить від професіоналізму, знань та вміння фахівця правильно їх застосувати;

2) індивідуальний підхід та доступність: важливо підбирати цифрові інструменти, які відповідають конкретним потребам дитини та є простими й зручними у використанні;

3) кібербезпека: необхідно забезпечити безпечний цифровий простір, контролюючи діяльність дитини в інтернеті та обираючи лише перевірені та надійні ресурси.

Таким чином, грамотна інтеграція інформаційних технологій у процес логопедичної корекції відкриває нові горизонти, допомагаючи зробити навчання більш дієвим, а освітній простір – по-справжньому комфортним та інклюзивним для дітей з мовленнєвими проблемами.

РОЗДІЛ 1
ХАРАКТЕРИСТИКА МОВЛЕННЄВОГО ПОРУШЕННЯ – ЗАТРИМКА ПСИХОМОВЛЕННЄВОГО РОЗВИТКУ

Спілкування є необхідною умовою соціалізації особистості, ця діяльність забезпечує задоволення потреб, самореалізацію, залученість до міжособистісного та ділового спілкування. Сучасний світ стрімко змінюється завдяки значним досягненням у науково-технічній сфері, але питання розвитку особистості, її можливостей, здатності комунікувати, висловлювати чітко, правильно й зрозуміло власну думку було, є і буде ключовим, своєрідним фундаментом, на який спирається світ. Проблему формування комунікативної активності у дітей дошкільного віку фахівці частіше аргументують збільшенням числа дітей, які стикаються з труднощами в навчанні. У них низький рівень комунікативного та пізнавального розвитку, емоційна неврівноваженість, труднощі у налагодженні відносин з однолітками і дорослими, погано розвинене мовлення. У дослідженнях логопсихологічного напряму (С. Валявко, Т. Волковська, О. Грибова, В. Калягін, К. Ковилова, О. Павлова, Т. Фотекова) описано низку особливостей розвитку комунікативної діяльності дітей із мовленнєвими порушеннями, структуру мовленнєвих порушень у дітей з різною мовленнєвою патологією.

Згідно з класифікацією Р. Левіної, ЗПМР – затримка психомовленнєвого розвитку, або «мовленнєвий недорозвиток» – це порушення, що характеризується сповільненим темпом формування мовлення у дітей. Це означає, що мовленнєві навички (відсутність або пізнє лепетання, перші слова, фрази) з’являються пізніше, ніж це передбачено віковою нормою. ЗПМР розглядається як своєрідна передумова або початкова форма, яка при відсутності корекції може перейти в більш стійкі форми, наприклад, в ЗНМ. Р. Левіна підкреслювала, що причини ЗПМР можуть бути різноманітними: від біологічних (легкі ураження ЦНС, соматичні захворювання) до соціальних (педагогічна

занедбаність).

ЗПМР визначається як відставання в розвитку мовленнєвої функції, що може супроводжуватися порушеннями інших психічних функцій (сприймання, мислення, пам’ять). Вітчизняні дослідники підкреслюють мультифакторний характер etiology: органічні причини (пошкодження ЦНС, інфекції), біологічні (генетична схильність), а також функціональні – недостатність мовленнєвого стимулу та неблагополучне соціальне середовище [8]. Раннє виявлення і своєчасне втручання визначають прогноз мовленнєвого розвитку [57].

Незважаючи на різноманіття проявів, ЗПМР характеризується низкою ознак, що дозволяють відмежувати її як від педагогічної занедбаності, так і від розумової відсталості. Діти із затримкою психічного розвитку не мають порушень окремих аналізаторів і великих поразок мозкових структур, але відрізняються незрілістю складних форм поведінки, цілеспрямованої діяльності на тлі швидкого виснаження, стомлюваності, порушенням працездатності. В основі цих симптомів лежить органічне ураження центральної нервової системи, викликане патологією вагітності та пологів, вродженими хворобами плоду, перенесеними в ранньому віці інфекційними захворюваннями (Т. Власова, М. Певзнер, У. Ульєнкова).

Затримка психічного розвитку виражається в недосконалій цілеспрямованості розумової діяльності, бідності запасу уявлень, недостатності уваги. Затримка психомовленнєвого розвитку (ЗПМР) – це уповільнений розвиток мовлення дитини порівняно з однолітками, що супроводжується труднощами в емоційному, пізнавальному та соціальному розвитку, виявляючись у бідному словнику, незв’язній мові, труднощах із розумінням мовлення та комунікацією, а також у проблемах з увагою, пам’яттю та поведінкою. Це комплексне порушення, що вимагає ранньої діагностики та корекції, оскільки може впливати на навчання та соціалізацію дитини, хоча часто піддається успішній корекції за умови своєчасного втручання фахівців.

Розробка спеціальних розвивальних методик у системі корекційного навчання з розвитку мовлення є важливою проблемою сучасної логопедії.

Психолінгвістичний підхід до вивчення та корекції мовленнєвих порушень дозволяє дослідити специфіку несформованості мовної системи, виявити особливості засвоєння дітьми усіх мовних закономірностей з виділенням семантичного компонента як одного із провідних у оволодінні знаннями та вміннями, пов'язаними з мовною дійсністю (Л. Виготський, Б. Головін, О. Грибова, Є. Соботович, Н. Уфімцева, О. Шахнарович, С. Шаховська, Н. Юрьєва та ін.), а також граматичного та фонологічного компонентів лінгвістичної компетенції (А. Богуш, О. Лурія, О. Леонтьєв, В. Орфінська, Д. Слобін, Є. Соботович, Ф. Сохін, Л. Чистович, О. Шахнарович та ін.).

Із зазначених позицій мовлення розглядається як діяльність. Це відкриває деякі додаткові можливості для дослідників та педагогів, а саме: будь-яка діяльність, у тому числі мовленнєва, має свою психологічну структуру та психологічні механізми, які забезпечують її формування. При мовленнєвих порушеннях спостерігається диференційована недостатність окремих психологічних механізмів та структурних компонентів мовленнєвої діяльності (дизартрія, дислалія, загальний недорозвиток мовлення), що дає логопеду можливість більш диференційовано виявляти механізми цих порушень та проводити відповідні корекційні заходи.

Для науковців особливий інтерес представляє затримка психомовленнєвого розвитку у дітей дошкільного віку. Вони зазначають, що дітям властиве порушення в формуванні компонентів звукової, змістовної сторони мовленнєвої системи.

Використання іноваційних технологій для корекції мовленнєвих порушень є одним із завдань сучасної спеціальної освіти. Особливо актуальним використання ІКТ в корекційній роботі в умовах війни, на територіях, де неможливо провадити освітню діяльність у закладах освіти і використання засобів ІКТ є єдиним способом продовження освітньої та корекційної діяльності. Такі завдання відображені в освітніх напрямках Базового компоненту дошкільної освіти, Законі України «Про дошкільну освіту», а саме: забезпечення дитині дошкільного віку умов для формування повноцінної і гармонійно

розвиненої особистості [119].

Серед інноваційних логопедичних технологій окреме місце займають саме дистанційні інструменти, що спрямовані на організацію корекційної роботи та впровадження сучасних, нових методів і прийомів, як спеціальних, так і нетрадиційних. Так, використання на корекційно-розвиткових заняттях анімаційних зображень, музики, записів голосів птахів, тварин, закадровим текстом викликає зацікавленість та емоційний відгук у дітей з порушенням мовлення.

Формування мотивації до мовленнєвого спілкування у дітей з ЗПМР є одним з основних завдань логопедичної роботи з ними. Використання інноваційних технологій в освітньому процесі з дошкільниками із затримкою психомовленнєвого розвитку дозволяють значно підвищити мотиваційну готовність дітей до комунікативної взаємодії, надати якісну логокорекційну допомогу [116].

1.1 Створення інформаційно-комунікаційного простору логопеда за допомогою онлайн сервісів

Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) у логопедичній практиці забезпечують нові можливості для діагностики, корекції та супроводу. Під час пандемії та в умовах воєнного стану українські методичні рекомендації підтвердили доцільність використання дистанційних форм роботи: відеоконференції для індивідуальних занять, хмарні сервіси для зберігання матеріалів, месенджери для оперативного зв’язку з батьками (МОН, 2020–2024).

Створення інформаційно-комунікаційного простору (ІКП) логопеда за допомогою онлайн-сервісів – це процес інтеграції цифрових технологій та інтернет-платформ у корекційно-розвивальну роботу. Цей простір дозволяє оптимізувати, індивідуалізувати та розширити можливості надання логопедичних послуг, особливо в умовах дистанційного навчання, що набуло

значної актуальності в Україні [15; 20].

Основою ІКП є використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), таких як:

1) платформи для відеоконференцій (Zoom, Google Meet, Skype) для проведення індивідуальних та групових онлайн-занять;

2) онлайн-платформи та віртуальні середовища (наприклад, інтерактивні дошки, спеціалізовані освітні ресурси) для створення ігрових та навчальних вправ;

3) комп'ютерні ігри та програми для розвитку фонематичного сприйняття, лексико-граматичної сторони мовлення, артикуляційної моторики;

4) хмарні сервіси для зберігання, обміну матеріалами (Google Drive, Dropbox) та ведення документації.

Використання онлайн-сервісів, або онлайн-логопедія, має низку суттєвих переваг, особливо в контексті сучасних викликів, а саме:

1. Географічна доступність та гнучкість:
   - надання послуг клієнтам, які знаходяться у віддалених або сільських районах з обмеженим доступом до логопедичних послуг;
   - можливість продовжувати заняття для сімей, що перебувають у релокації (в іншому регіоні України чи за кордоном), забезпечуючи безперервність освітнього процесу;
   - гнучкий графік планування зустрічей, що зручно для клієнтів зі щільним розкладом.
2. Підвищення мотивації:
   - використання інтерактивних, яскравих, ігрових комп'ютерних технологій робить процес навчання цікавішим і переконливішим, підвищуючи мотивацію дітей;
   - цікавий зворотний зв'язок;
   - швидкий емоційний контакт логопеда з дитиною-логопатом.
3. Індивідуалізація та наочність:
   - ІКТ дозволяють індивідуалізувати процес навчання та

розширюють можливості роботи з наочним матеріалом, сприяючи успішному досягненню мети;

- можливість проведення порівняльної діагностики дистанційно;
- зручне перенесення частини лого-корекційної роботи в домашні умови;
- доступ до ширшого спектру корекційних послуг та експертизи логопедів з різних куточків світу.

4. Економія ресурсів:

- економія часу та коштів на дорогу до логопедичного кабінету.

5. Безпека та комфорт:

- заняття проводяться у комфортній, звичній для дитини домашній атмосфері, що може знизити стрес і підвищити її впевненість;
- забезпечення стабільності та безпечності навчання в умовах воєнних дій.

Попри значні переваги, використання онлайн-сервісів логопедом також має обмеження, які важливо враховувати:

1. Технічні та організаційні виклики:

- необхідність стабільного та якісного інтернет-з’єднання та наявності відповідного обладнання (комп’ютер, камера, мікрофон) як у логопеда, так і у клієнта;
- ризик технічних збоїв, які можуть перервати або зіпсувати заняття.

2. Обмеження у діагностиці та корекції:

- ускладнення з повноцінною діагностикою артикуляційного апарату та постановкою складних звуків, що вимагають прямого фізичного втручання або контролю (наприклад, зондовий масаж);
- складність контролю за правильною артикуляцією та виконанням вправ у деяких випадках.

3. Взаємодія та концентрація:

- зниження концентрації уваги у дітей, особливо молодшого віку, перед екраном;

- недостатня ефективність для деяких видів порушень (наприклад, важкі форми дизартрії чи заїкання);
- можливе ускладнення індивідуального спілкування та невербального контакту.

4. Цифрова нерівність:

- не всі сім'ї мають рівний доступ до необхідних технологій або достатніх цифрових навичок для ефективної участі в онлайн-заняттях.

Основною формою логопедичної роботи з дітьми у ЗДО є проведення корекційних занять (індивідуальних та підгрупових). Використання ІКТ на таких заняттях надає ряд переваг, оскільки в структуру мультимедійних презентацій адаптовано інтерактивні завдання, а також елементи анімованих картинок, які слугують стимулом до виконання завдань, і підвищують пізнавальну активність. Також перевагою застосування ІКТ, є те, що діти можуть обирати тематику або улюблених героїв, з якими вони хочуть виконувати завдання, а отже вони відчувають ще більше свою значимість в освітньому процесі, можуть вільно висловлювати свої думки та побажання, що будує партнерські відносини між дітьми та вчителем-логопедом [4; 7; 9].

Переваги та недоліки при роботі з ІКТ для порівняння можна внести до таблиці.

Таблиця 1.1 – Переваги та недоліки ІКТ в логокорекційній роботі

Переваги	Недоліки
1. Можливість провадити заняття дистанційно.	1. Час занять, оскільки не завжди для роботи у підгрупі достатньо часу, дозволеного при роботі за монітором.
2. Підбір цікавої наочності.	2. Відсутність обізнаності у педагогів та батьків, стосовно сучасних навчальних програм.
3. Можливість підлаштуватися під індивідуальні інтереси кожної дитини.	3. Коштовне обладнання, необхідне для проведення занять.
4. Інформаційна грамотність дітей.	4. Відсутність зв'язку або електро-енергії.

Продовження табл. 1.1

5. Можливість ґнучко змінювати завдання в залежності від кількості дітей на занятті.	5. «Сенсорний голод» при проведенні занять, оскільки діти не мають можливості наочно ознайомитись з матеріалом.
6. Підвищення пізнавальної активності дітей, через любов до ґаджетів.	6. Брак живого спілкування у дітей, оскільки діти на екрані у них не асоціюються з реальними дітьми.
7. Можливість застосовувати відео та аудіо матеріали.	7. Проблеми з зором та опорно-руховим апаратом через постійне сидіння перед екранами.
8. Швидкий доступ до будь якої інформації.	
9. Стимулювання дітей до роботи, використовуючи елементи комп’ютерних ігор у занятті.	

Створення інформаційно-комунікаційного простору за допомогою онлайн-сервісів є перспективним та затребуваним напрямом у сучасній українській логопедії. Він надає нові можливості для доступності, індивідуалізації та мотивації корекційної роботи. Водночас, логопед має критично оцінювати технологічні можливості та потреби кожного клієнта, комбінуючи переваги онлайн-формату з традиційними методами, щоб досягти найкращого корекційного результату [25].

Інформаційно-комп’ютерні технології допомагають працювати над системною корекцією та розвитком широкого спектра мовленнєвих та немовленнєвих характеристик:

- звуковимова;
- просодичні компоненти мовлення;
- фонематичний аналіз та синтез,
- фонематичні уявлення;
- лексико - граматичні засоби мовлення;
- артикуляційна, дрібна та загальна моторика;
- зв’язне мовлення.

ІКТ також допомагають оптимізувати роботу логопеда поза заняттями: економія ресурсів та ефективність.

Дистанційно-інтерактивні форми взаємодії логопеда з педагогами та батьками надають наступні переваги:

- підвищення ефективності корекційно-розвиткового процесу;
- оперативний доступ до необхідної інформації;
- економія як матеріальних, так і людських ресурсів;
- скорочення обсягу рутинної роботи.

Таблиця 1.2 – Аналіз онлайн-сервісів та платформ, які формують інформаційно-комунікаційний простір сучасного логопеда в Україні

Сервіс	Призначення	Переваги для логопеда	Недоліки	Бюджетна доступність (економічна перевага)	Електронна адреса / посилання
1. Платформи для відеоконференцій					
Zoom	Проведення синхронних відеозанять (телетерапія).	Висока якість зв'язку, надійність, функції «Демонстрація екрана» та Whiteboard або «Анотації» (спільне малювання, позначки). Можливість запису сесії.	Обмеження по часу (40 хв.) у безкоштовній версії. Потребує стабільного Інтернету.	Висока: базовий тариф безкоштовний, але для необмежених сесій потрібна підписка.	https://zoom.us
Google Meet	Відеозв'язок, інтеграція в екосистему Google.	Простота, надійність, гарна інтеграція з Google Календарем та Диском. Необмежена тривалість для індивідуальних занять.	Менше інструментів для спільного малювання/анотацій порівняно з Zoom.	Висока: безкоштовний для приватних користувачів.	https://meet.google.com
2. Інструменти для створення інтерактивних вправ					
LearningApps.org	Створення інтерактивних ігрових вправ (пари, класифікація,	Величезна бібліотека готових україномовних вправ. Легкість	Обмежений набір шаблонів вправ. Не завжди	Найвища: повністю безкоштовний.	https://learningapps.org

Продовження табл. 1.2

	вікторини).	створення власних «аплікацій» без навичок програмування. Висока мотивація для дітей.	підходить для складних завдань на артикуляцію.		
Wizer.me	Створення цифрових робочих аркушів (Worksheets).	Можливість додавати відео, аудіо (надиктовувати завдання) та різні типи запитань в один документ. Зручно для домашніх завдань.	Безкоштовна версія має обмеження на кількість створених аркушів.	Середня: є безкоштовний, але лімітований план.	https://www.wizer.me
Canva / VistaCreate	Створення візуальних матеріалів (карток, схем, фонів).	Простий інтерфейс drag-and-drop. Доступ до мільйонів шаблонів, елементів, які можна використовувати як наочний матеріал.	Деякі преміум-функції та зображення платні;	Висока: для працівників освіти (після підтвердження) – безкоштовно.	https://www.canva.com / https://create.vista.com
Word wall	Створення інтерактивних ігор, вікторин та друкованих матеріалів на основі одного шаблону.	Широкий вибір шаблонів (лабіринти, анаграми, «Знайди пару», «Колесо випадковості»). Висока ігровізація (яскравість, звуки, анімація), що підвищує мотивацію. Можливість перетворення інтерактивної гри на друкований робочий лист. Спільнота з	Обмеження на кількість ресурсів у безкоштовному плані (лише 5). Для доступу до всіх ігрових режимів та шаблонів потрібна платна підписка.	Середня: базовий план безкоштовний, але сильно лімітований; для повноцінної роботи потрібна підписка.	https://wordwall.net

Продовження табл. 1.2

		готовим україномовним контентом.			
Liveworksheets	Перетворення традиційних друкованих матеріалів (PDF, JPG) на інтерактивні робочі аркуші (Self-correcting worksheets).	Можливість додавати аудіозаписи (наприклад, для диференціації звуків), текстові поля, випадаючі списки та drag-and-drop (перетягування). Автоматична перевірка завдань. Зручно для домашніх завдань.	Безкоштовна версія має обмеження (30 аркушів) та водяний знак. Процес створення інтерактивних елементів може вимагати часу та навичок.	Середня: базовий план безкоштовний, але для зберігання великої кількості матеріалів потрібна підписка.	https://www.liveworksheets.com
Genially	Створення інтерактивних презентацій, візуальних ігор, інфографіки та "плаваючих" об’єктів.	Високий рівень гейміфікації та інтерактивності (кнопки, що ведуть на інші сторінки, приховані елементи). Ідеально для створення віртуальних логопедичних кабінетів або складних сюжетних ігор.	Для використання преміум-шаблонів та деяких функцій потрібна платна підписка. Навчання роботі з інструментом вимагає більше часу, ніж Wordwall чи LearningApps.	Середня (Базові функції та шаблони доступні безкоштовно).	https://www.genial.ly
3. Онлайн-дошки для спільної роботи					
Google Jamboard	Спільна робота в режимі реального часу, візуалізація.	Простота, інтеграція з Google-акаунтом. Можливість спільно переміщувати об’єкти (картинки), малювати, писати стікери.	Базовий функціонал, обмежена кількість сторінок (фреймів) в одній дошці. Після 31 грудня 2024 г. ресурс закритий, можливо, пізніше розробники поновлять	Найвища: повністю безкоштовний.	https://jamboard.google.com

Продовження табл. 1.2

			його роботу.		
Miro	Розширена інтерактивна дошка для планування та візуалізації.	Необмежений простір, велика кількість шаблонів, можливість вбудовувати документи, відео. Підходить для складних ігор на класифікацію.	Обмеження на кількість дошок (3 дошки) у безкоштовній версії. Перенасиченість функціями для маленьких дітей.	Середня: безкоштовний план із лімітом.	https://miro.com
Gynzy	Інтерактивна дошка, орієнтована на освіту, з готовим контентом.	Спеціалізований контент для початкової школи, інтерактивні ігри, шаблони. Сприяє високій залученості.	Сервіс переважно платний, вимагає підписки. Не такий гнучкий для створення вузькоспеціалізованих логопедичних ігор «з нуля».	Низька: платна підписка.	https://www.gynzy.com
Tldraw	Мінімалістична, швидка, відкрита дошка для малювання та схем.	Неймовірна швидкість роботи, простота, повністю безкоштовна. Ідеально для швидких схем, малювання артикуляційних позицій або простих ігор.	Не має вбудованих шаблонів чи інтерактивних ігрових елементів, як LearningApps.	Найвища (Повністю безкоштовний).	https://www.tldraw.com
4. Хмарні сервіси					
Google Drive /Google Диск	Надійне зберігання та організація файлів, обмін навчальними матеріалами та документа-цією з батьками.	Надійність та доступність 24/7. Зручний обмін посиланнями та гнучке налаштування доступу (для батьків, колег). Інтеграція з Google	Обмеження безкоштовного простору (15 ГБ, спільний з Gmail та Google Фото).	Висока: базовий обсяг (15 ГБ) надається безкоштовно).	https://drive.google.com

Продовження табл. 1.2

		Документами, таблицями, презентаціями (створення звітів, планів).			
Google Forms	Створення опитувальників та форм зворотного зв'язку.	Автоматичний збір анамнезу та інформації від батьків. Автоматична візуалізація відповідей у таблицях (Sheets).	Не підходить для прямої корекційної роботи.	Найвища: повністю безкоштовний.	https://docs.google.com/forms
5. Месенджери					
Telegram Viber WhatsApp	Асинхронна комунікація, оперативний обмін інформацією, надсилання коротких інструкцій, голосових повідомлень, фото/відео завдань.	Миттєва доставка повідомлень. Зручно для швидкого зворотного зв'язку батькам. Можливість створення тематичних груп або каналів для обміну загальною інформацією (Telegram). Підтримка голосових/відео дзвінків (Viber, WhatsApp).	Не є безпечним сховищем (файли можуть губитися серед повідомлень). Перевантаження інформацією, розмивання особистих/робочих меж. Обмежена якість відео (для демонстрації артикуляції).	Найвища: повністю безкоштовні.	https://telegram.orghttps://www.viber.com https://www.whatsapp.com

На основі детального аналізу, а також з урахуванням потреб сучасної логопедії (особливо в умовах телетерапії та обмеженого бюджету), можна виділити чотири ключові групи сервісів, які формують найбільш ефективний інформаційно-комунікаційний простір:

1) Ядро комунікації – Zoom або Google Meet: забезпечують синхронну взаємодію (у режимі реального часу), що є критично важливим для постановки звуків, контролю артикуляції та емоційного контакту; функції демонстрації екрана та анотацій (в Zoom) дозволяють логопеду та дитині одночасно працювати з візуальними матеріалами та інтерактивними вправами.

2) Сервіси для гейміфікації – Tldraw, Wordwall та LearningApps: ці сервіси є найбільш ефективними для мотивації та закріплення матеріалу: найкраща бюджетна доступність; створення великої кількості простих, але ефективних вправ на класифікацію, пари, послідовність, ідеально для розвитку фонематичного слуху та лексико-граматичної сторони мовлення; повністю безкоштовний та має велику базу готових українських ресурсів; забезпечують найвищий рівень ігровізації з яскравою анімацією та різноманіттям ігрових режимів; дуже ефективний для автоматизації звуків та диференціації.

3) Сервіси для організації та домашніх завдань – Liveworksheets та Google Диск. Liveworksheets дозволяє перетворювати будь-які зображень/PDF на самоперевірювані інтерактивні аркуші. Дозволяє логопеду легко давати структуровані домашні завдання з аудіо-підказками. Google Диск не бере прямої участі в корекції, але оптимізує роботу логопеда, забезпечуючи швидкий доступ до матеріалів та конфіденційний обмін ними з батьками.

4) Месенджери є невід'ємною частиною асинхронної комунікації в інформаційно-комунікаційному просторі логопеда, хоча й не використовуються для прямої корекційної роботи (як Zoom чи Wordwall), та є життєво необхідними для підтримки зв'язку та організаційних моментів. Оперативно допомагають вирішити організаційні питання (перенесення занять, нагадування), грають роль у підтримці батьків (надсилання аудіо-інструкцій щодо виконання домашніх вправ або відео-моделей артикуляційних рухів), виконуть роль інструмента для асинхронного звіту (батьки можуть надсилати логопеду короткі відео, як дитина виконує завдання, а логопед дає зворотний зв'язок у зручний час). Месенджери ефективні як додатковий канал зв'язку, але не мають замінювати структуровані платформи для проведення заняття (Zoom/Meet) або зберігання файлів (Google Диск).

Таким чином, найефективніший корекційний простір будується на комбінації цих інструментів: Zoom/Meet як канал зв'язку + Wordwall/LearningApps/ Tldraw для інтерактивної частини заняття та підтримки мотивації + Liveworksheets для ефективного контролю домашньої роботи +

Google Диск для професійної організації та документації.

Такий підхід дозволяє максимально використовувати переваги цифрових технологій, компенсуючи недоліки кожного окремого сервісу, і є найбільш бюджетно доступним та функціональним для українського логопеда.

Більшість ефективних онлайн-сервісів для логопеда мають високу бюджетну доступність (або є повністю безкоштовними), що дозволяє фахівцям в Україні створювати повноцінний ІКП, мінімізуючи фінансові витрати. Комбінація Zoom/Meet + LearningApps + Tldraw + Google Drive є потужним та майже повністю безкоштовним набором інструментів. Поєднання відеоплатформ з конструкторами інтерактивних вправ та хмарними сервісами створює функціональний інформаційно-комунікаційний простір, який дозволяє забезпечити доступність, системність і документування логопедичного процесу.

Неможливо обійти увагою Google Sites, який може мати багато переваг для логопеда. Це безкоштовний і простий у використанні інструмент.

Ключові переваги, які може дати логопеду сайт, створений на Google Sites:

1) проста презентація послуг: логопед може чітко описати свої послуги (діагностика, індивідуальні заняття, групові заняття), спеціалізацію (дислалія, заїкання, ЗНМ тощо) та підходи до роботи;

2) доступність 24/7: сайт працює цілодобово, надаючи потенційним клієнтам інформацію про вас та вашу практику у зручний для них час;

3) створення довіри: публікація інформації про вашу освіту, досвід, сертифікати та відгуки клієнтів підвищує довіру до вас як до фахівця;

4) інтеграція з Google-сервісами: легке вбудовування форм запису (Google Forms), карт (Google Maps) та документів (Google Docs/Sheets), що спрощує організаційні моменти;

5) безкоштовно: Google Sites є повністю безкоштовним, що є великою перевагою для приватних практиків або тих, хто тільки починає;

6) легкість у використанні: для створення та оновлення сайту не потрібні навички програмування. Інтерфейс інтуїтивно зрозумілий, працює за принципом «перетягни та кинь»;

7) адаптивний дизайн: матеріали, створені на Google Sites, автоматично коректно відображаються на комп’ютерах, планшетах і смартфонах;

8) швидке оновлення: є можливість швидко додавати нові статті, матеріали або оновлювати розклад занять;

9) бібліотека матеріалів: створення розділів з корисними статтями для батьків, посиланнями на рекомендовані ігри, вправи для артикуляційної гімнастики або відео-інструкціями;

10) зворотний зв’язок: можливість вбудувати форму для питань або запису на консультацію (через Google Forms).

Google Sites ідеально підходить для логопеда, який хоче мати професійний онлайн-майданчик без великих витрат часу та коштів на розробку.

Таким чином, можна стверджувати, що використання різноманітних онлайн сервісів у створенні інформаційно-комунікаційного простору дозволяють логопеду урізноманітнити освітній процес, організувати та налагодити дистанційну корекційну роботу.

1.2 Інноваційні технології як засіб активізації та корекції мовлення дітей дошкільного віку

В умовах сучасного суспільства, насиченого технологіями, традиційні методики корекційної роботи з мовленнєвими порушеннями потребують оновлення. Інноваційні технології стають потужним інструментом, що дозволяє не лише підвищити ефективність логопедичних занять, а й зробити їх більш цікавими та мотивуючими для дитини. Цей підхід відповідає сучасним педагогічним принципам, що базуються на ігровій формі навчання та індивідуальному підході.

Дослідження в галузі логопедії та психології підтверджують ефективність такого підходу. Зарубіжні та вітчизняні автори, такі як М. Поваляєва, С. Конопляста, Т. Сак відзначають, що поєднання традиційних методик із

сучасними технологіями значно покращує результати корекційної роботи [41].

Зупинимось на інноваційних інформаційно-комунікаційних технологіях (ІКТ). Технології для корекції мовлення можна поділити на кілька основних груп:

1) Комп'ютерні програми та мобільні додатки: існують спеціалізовані програми, що тренують артикуляцію, фонематичний слух, збагачують словниковий запас. Наприклад, додатки, що імітують постановку звуків чи пропонують ігри на розрізнення звуків. Один із них «Комфорт Лого» призначений для корекції та оптимізації мовного дихання, формування злитого, емоційно забарвленого, вільного мовлення, а також для профілактики та корекції порушень психоемоційного стану, психосоматичних розладів та невротичних порушень, викликаних наявністю мовленнєвих особливостей.

2) Інтерактивні дошки та проектори: дозволяють урізноманітнити заняття, виводячи на екран яскраві, динамічні зображення, схеми та вправи.

3) Відео- та аудіоматеріали: мультфільми, аудіоказки, відеоуроки, що демонструють правильну артикуляцію, сприяють розвитку зв'язного мовлення.

Існує кілька основних типів програм, що допомагають логопеду:

- для розвитку артикуляційної моторики: додатки, які візуалізують правильне положення язика та губ для вимови певних звуків. Наприклад, на екрані з'являється анімований рот, який показує, як потрібно виконувати вправу, а дитина має повторити. Це значно спрощує пояснення складних артикуляційних рухів. Прикладом такої програми є логопедичні програми «Articulation», «Дельфа-142-1», які можна використовувати для дітей і дорослих для роботи над артикуляцією, мовленням і пам'яттю, а також для розширення словникового запасу;
- для корекції звуковимови: ігри, де дитина має повторити слова з певним звуком, а програма може аналізувати вимовлене і давати зворотний зв'язок. Часто це подається у формі квесту або подорожі, де за правильну відповідь дитина отримує «нагороду» - «Ігри для тигри»;
- для розвитку фонематичного слуху: програми, які тренують

здатність розрізняти схожі за звучанням фонеми (наприклад, «с» і «з», «ш» і «ж»), приклад програми – «Живий звук». Завдання можуть бути у форматі «Знайди зайвий предмет» або «Розклади картинки по кошиках», де назви предметів різняться лише одним звуком;

- для розширення словникового запасу та розвитку зв'язного мовлення: додатки, що використовують інтерактивні книги, картки зі словами, пазли, щоб допомогти дитині вивчити нові слова та навчитися будувати речення. Наприклад, гра «Склади розповідь за картинками» допомагає розвивати логіку та послідовність мовлення.

Використання спеціалізованого програмного забезпечення – це один із найефективніших і найдоступніших способів зробити логопедичні заняття динамічними та інтерактивними. Ці інструменти дозволяють автоматизувати деякі рутинні процеси і надати дитині візуальне та звукове підкріплення. Впровадження комп'ютерних технологій сьогодні є новим щаблем у освітньому процесі. Перевагою інформаційно-комунікаційних технологій для логопедичної практики є:

- використання ігрової форми навчання;
- полісенсорній вплив, тобто використання збережених аналізаторів, що дає можливість створення ефективних компенсаторних механізмів;
- диференційований підхід до навчання;
- об'єктивність – фіксація початкових, проміжних і підсумкових даних стану функції, яка зазнає корекційного впливу;
- формування стійкої мотивації і довільних пізнавальних інтересів;
- підвищення самооцінки дитини (система заохочень – комп'ютерні герої, звукові ефекти);
- формування співробітництва між особливою дитиною та вчителем – логопедом;
- активізація роботи з батьками, підвищення компетентності батьків в корекційному процесі [43].

Вчитель-логопед в своїй роботі інформаційно-комунікаційні технології

може застосовувати за такими напрямками профілактики і корекції мовленнєвих порушень:

- робота над диханням і голосом;
- розвиток психічних процесів (пам’ять, увага, мислення, сприйняття);
- робота над розвитком дрібної і загальної моторики;
- формування і розвиток навичок звукового аналізу та синтезу;
- удосконалення лексичної і граматичної складової мовлення тощо.

Елементи комп’ютерного навчання допомагають формувати у дітей знакову функцію свідомості, що є вкрай важливим для їх мовного та інтелектуального розвитку.

У процесі використання інформаційно-комунікаційних технологій на логопедичних заняттях розв’язується декілька задач:

- ознайомлення дітей з комп’ютером і правилами поведінки під час роботи з ним;
- подолання психологічного бар’єру між дитиною і комп’ютером за допомогою створення ситуації успіху;
- формування і розвиток навичок навчальної діяльності;
- розвиток психічних функцій;
- розвиток уяви;
- розвиток пізнавальної активності та ін.
- Щоб мобільні додатки та програми приносили максимальну користь, важливо дотримуватися кількох правил:

1) дозованість: заняття з гаджетами мають бути короткими (не більше 10-15 хвилин для дошкільників) і чергуватися з іншими видами діяльності;

2) контроль дорослого: програма – це лише інструмент. Логопед або батьки мають бути поруч, щоб пояснювати завдання, контролювати процес і давати емоційну підтримку;

3) індивідуальний підхід: вибір програми повинен відповідати конкретним мовленнєвим порушенням дитини та її віку.

Комп’ютерні ігри дозволяють налаштовувати завдання відповідно до

індивідуальних потреб та рівня розвитку кожної дитини. Завдяки адаптивним можливостям сучасних ігор, логопед може створювати персоналізовані навчальні програми, що враховують особливості мовленнєвих порушень кожної дитини. Це забезпечує більш ефективне засвоєння матеріалу та сприяє швидшому досягненню позитивних результатів у корекційній роботі. Багато логопедичних ігор використовують яскраві візуальні образи та звукові ефекти, що допомагає дітям краще запам’ятовувати інформацію та стимулює розвиток мовленнєвих навичок. Наприклад, ігри можуть містити анімовані картинки, що ілюструють правильне вимовляння звуків, або інтерактивні завдання, які допомагають тренувати артикуляційні рухи. Це особливо корисно для дітей із фонетико–фонематичними порушеннями, які потребують візуальної підтримки для корекції вимови.

Комп’ютерні ігри сприяють розвитку не тільки мовлення, але й інших когнітивних навичок, таких як увага, пам’ять, логічне мислення та координація рухів. Для дітей із мовленнєвими порушеннями ці навички є важливими, оскільки вони часто мають супутні проблеми у розвитку когнітивних функцій. Наприклад, ігри, що вимагають запам’ятовування послідовності дій або вирішення логічних задач, можуть допомогти поліпшити загальні розумові здібності дітей та підвищити їхню успішність у навчанні. Інтерактивні ігри дозволяють дітям активно взаємодіяти з матеріалом, що покращує розуміння і запам’ятовування. Вони можуть негайно отримувати зворотний зв’язок про свої дії, що є важливим для корекції помилок. Наприклад, ігри можуть давати підказки або коригувати вимову, що допомагає дитині самостійно виправляти свої помилки та покращувати мовленнєві навички [53].

Сучасне програмне забезпечення дозволяє логопедам відстежувати прогрес дітей у режимі реального часу. Це дає можливість аналізувати досягнення дитини, виявляти проблемні зони та своєчасно вносити корективи в навчальний процес. Такий підхід дозволяє забезпечити більш ефективну та цілеспрямовану корекційну роботу. Комп’ютерні ігри можуть бути адаптовані для дітей з різними видами психомовленнєвих порушень та особливими

потребами, що робить їх універсальним інструментом у роботі логопеда. Наприклад, ігри можуть бути налаштовані для дітей із затримкою мовленнєвого розвитку, дислалією, дизартрією та іншими порушеннями. Це забезпечує інклюзивний підхід та дозволяє враховувати індивідуальні особливості кожної дитини [52].

У сучасних умовах, коли дистанційне навчання стає все більш актуальним, комп'ютерні ігри дозволяють проводити заняття з дітьми незалежно від їхнього місцезнаходження. Це особливо важливо під час пандемій або інших ситуацій, коли особистий контакт обмежений. Завдяки онлайн-іграм, логопеди можуть забезпечувати безперервність корекційної роботи та підтримувати зв'язок із дітьми та їхніми батьками [43].

Комп'ютер в повній мірі може замінити магнітофон і дзеркало, які необхідні логопеду при корекції звуковимови. Запис звуку, мікрофон і веб-камера зацікавлюють дитину, яка має затримку психомовленнєвого розвитку, підштовхують її до усвідомлених дій (під керівництвом логопеда) щодо виправлення порушених звуків [29; 30].

У пам'яті комп'ютера зберігаються зразки мовлення дитини на початку, в процесі і після закінчення корекції звуковимови. Даючи малюкові можливість прослухати ці зразки, можна досягти високої позитивної мотивації дітей з особливими освітніми потребами для щоденної наполегливої праці над поліпшенням своєї артикуляції. Дитина легше розуміє свої помилки і в подальшому намагається їх усунути [48].

Будь-яке логопедичне заняття починається з організаційного моменту («розминки для розуму»). Тут можуть бути використані загадки, і ребуси, і анаграми.

В основній частині логопедичного заняття можуть бути використані різні (в залежності від теми і мети заняття) матеріали інформаційно-комунікаційних технологій. Це можуть бути і самостійно створені матеріали [55].

Дуже зручно для вчителя-логопеда створювати і потім використовувати в роботі заняття-презентації за конкретними темами. Ці презентації включають

наочний матеріал, схеми, анімовані малюнки і багато іншого. Приклади таких матеріалів наведені у додатку.

Фізкультхвилинки для дітей теж може провести комп'ютер. На екрані монітора з'являються схематичні зображення чоловічків в різних гімнастичних позах. Існують також комп'ютерні програми-тренажери для очей, що дозволяють дати відпочинок очам дитини [63; 126].

При використанні комп'ютерних програм на занятті логопеду необхідно знати правила безпечної роботи з комп'ютером, крім того, не використовувати не апробованих і науково необгрунтованих програм, що може привести до заміни живого мовного спілкування спілкуванням з машиною, завдати шкоди зору і нервовій системі дитини. Необхідно враховувати і негативні моменти при роботі з комп'ютером. З обережністю слід вирішувати питання про комп'ютерне заняття, якщо у дитини є невротичні розлади, судорожні реакції, порушення зору, оскільки комп'ютер може посилити усі ці відхилення в стані здоров'я. Діти з порушенням мовлення часто мають ослаблену нервову систему, щоб її не перевантажувати, робота з комп'ютером на одному занятті не повинна перевищувати 5-10 хвилин, залежно від віку дитини і міри виснажуваності її нервової системи [4; 7].

До початку заняття для попередження перевтоми очей рекомендується провести з дитиною зорову гімнастику: рухи очима вправо-вліво, вгору-вниз впродовж 8-10 секунд, кругові рухи очей за годинниковою стрілкою і проти годинникової стрілки по 8-10 разів. Логопед повинен стежити, щоб при цьому голова дитини знаходилася у спокої, а не оберталася. Під час роботи з комп'ютером необхідно періодично переводити погляд дитини від комп'ютера у бік кожні 2 хвилини на декілька секунд. По закінченню заняття зорову гімнастику необхідно повторити.

Визнаючи, що комп'ютер – новий потужний засіб для інтелектуального і творчого розвитку дітей і їх мовленнєвих умінь та навичок, необхідно пам'ятати, що він повинен тільки доповнювати педагога, а не замінювати його. Не можна забувати і про те, що ми покликані не лише навчити дитину, але і зберегти її

здоров’я. Отже, завдання виховання сучасних дітей повинне полягати в створенні системи роботи, що забезпечує умови для зниження гіперактивності, зняття тривожності, розвитку вольових якостей, зосередженості, концентрації уваги, збереження і зміцнення фізичного здоров’я дитини [43].

Таким чином, інформаційно-комунікаційні технології є ефективним технічним засобом, за допомогою якого можна значно збагатити корекційно-розвиваючий процес, стимулювати індивідуальну діяльність і розвиток пізнавальних процесів дітей з особливими освітніми потребами, розширити кругозір дитини, виховати особу, адаптовану до життя в сучасному суспільстві. Використання програм та додатків робить корекційну роботу сучасною, ефективною та, що найважливіше, цікавою для дитини, перетворюючи заняття на захопливу гру.

Висновок полягає у тому, що використання ІТ у практиці сучасного вчителя-логопеда приносить значні переваги, але важливо пам’ятати і про недоліки. Суттєво знаходити рівновагу між застосуванням ІТ та традиційними методами навчання для створення оптимального та інклюзивного середовища для розвитку мовленнєвих здібностей у дітей.

1.3 Реалізація ігрового підходу в умовах дистанційної роботи логопеда

Сучасна освіта, зокрема її корекційна галузь, зазнала значних трансформацій, зумовлених стрімким розвитком цифрових технологій та глобальними викликами, як-от пандемія COVID-19 та повномасштабне вторгнення в Україну. Ці фактори змусили фахівців, у тому числі логопедів, масово переходити до дистанційного формату роботи. Такий перехід виявив низку проблем, пов’язаних з утриманням уваги дітей, забезпеченням емоційного контакту, відтворенням практичних вправ та підтриманням мотивації до занять. В умовах, коли дитина перебуває не в спеціально обладнаному кабінеті, а у звичному домашньому середовищі, традиційні методи корекції часто втрачають

свою ефективність.

У цьому контексті особливої актуальності набуває реалізація ігрового підходу, який є провідним у роботі з дітьми дошкільного та молодшого шкільного віку. Гра, як природна форма діяльності дитини, дозволяє зробити корекційний процес цікавим, емоційно насиченим та менш втомливим. Проте механічне перенесення ігрових прийомів з офлайн-кабінету в онлайн-простір не є дієвим. Виникає гостра потреба в адаптації ігрових методик, розробці нових цифрових дидактичних ігор та переосмисленні ролі логопеда і батьків у дистанційному форматі [5; 9; 17].

Гра є історично та культурно зумовленим феноменом, що виникає на певному етапі розвитку суспільства і слугує інструментом для входження дитини у світ людських відносин та діяльності. Видатні психологи, такі як Л. Виготський, Д. Ельконін, О. Леонтьєв, визначали гру як провідну діяльність дитини дошкільного віку. Це означає, що саме в процесі гри відбуваються найважливіші психічні новоутворення: розвиток уяви, символічної функції мислення, довільної поведінки та саморегуляції.

За Л. Виготським, ключова особливість гри полягає у створенні уявної ситуації. Дитина діє не під тиском зовнішніх обставин, а відповідно до внутрішнього задуму, перебираючи на себе певні ролі та підкоряючись правилам, які з них випливають. Наприклад, граючи в «лікарню», дитина не просто маніпулює іграшковим шприцом, а поводиться як лікар: говорить певним тоном, виконує уявні процедури. Це сприяє розвитку знаково-символічної функції свідомості, яка є фундаментальною для оволодіння мовленням [14].

Українська дослідниця Т. Піроженко зазначає, що «гра для дитини – це спосіб освоєння світу, модель соціальних відносин, поле для самовираження та емоційного розвитку». У грі дитина вчиться співпрацювати, домовлятися, вирішувати конфлікти, що є важливим для комунікативного розвитку.

Отже, гра – це не просто розвага, а потужний інструмент розвитку, що створює «зону найближчого розвитку» (за Л. Виготським), в якій дитина може робити те, що в реальному житті їй ще не під силу. Цей потенціал робить гру

незамінним компонентом будь-якої корекційно-розвиткової роботи.

Проте варто звернути увагу на особливості ігрової діяльності дошкільників із порушенням психомовленнєвої діяльності, яка має свої особливості, котрі необхідно враховувати під час корекційного процесу. Дітям із затримкою психомовленнєвого розвитку властива знижена інтелектуальна активність, пізнавальна пасивність, що в свою чергу призводить до недостатньої предметної діяльності. Це несприятливо позначається на формуванні потреби у спілкуванні з дорослими та однолітками, що стає причиною негативної емоційної установки як на мовленнєву діяльність, так і на оточуючих [5].

У логопедичній практиці ігровий підхід виконує низку ключових функцій, які дозволяють ефективно долати мовленнєві вади. Як зазначає відома українська вчена в галузі логопедії Ю. Рібцун, «використання ігрових прийомів у структурі логопедичного заняття дозволяє зняти психологічне напруження, підвищити мовленнєву активність дитини та перетворити монотонну роботу з автоматизації звуків на захопливу діяльність» [76].

Основні функції гри в логопедії:

1. Мотиваційна функція. Багато логопедичних завдань (наприклад, багаторазове повторення складів для автоматизації звука) є одноманітними та нецікавими для дитини. Ігровий сюжет (наприклад, «допоможи машинці доїхати до гаража, вимовляючи склад «ра») перетворює нудну вправу на значущу для дитини місію.

2. Навчальна (дидактична) функція. У формі гри дитина непомітно для себе засвоює нові знання (назви предметів, їх ознаки), вчиться правильно будувати речення, розрізняти звуки. Логопедична дидактична гра завжди має чітку корекційну мету, яка прихована від дитини за цікавим ігровим завданням.

3. Розвивальна функція. Ігри сприяють розвитку всіх психічних процесів: уваги (необхідність стежити за правилами), пам’яті (запам’ятовування віршів, чистомовок), мислення (в іграх на класифікацію, узагальнення), уяви.

4. Корекційна функція. Це головна функція в логопедичній роботі. За допомогою спеціально дібраних ігор відбувається цілеспрямований вплив на всі

компоненти мовленнєвої системи:

- звуковимова: артикуляційні ігри, лабіринти, казки на автоматизацію звуків;
- фонематичні процеси: ігри на розрізнення звуків, визначення місця звука в слові;
- лексика: ігри на збагачення словника, уточнення значень слів;
- граматика: ігри на узгодження слів у реченні, вживання прийменників;
- зв'язне мовлення: сюжетно-рольові ігри, ігри-драматизації, перекази з опорою на ігрові елементи.

5. Комунікативна функція. Гра створює природні умови для спілкування. Дитина вчиться ініціювати діалог, підтримувати його, висловлювати свої думки та прохання, що є особливо важливим для дітей із затримкою психо-мовленнєвого розвитку (ЗПМР).

Логопедичні ігри можна класифікувати за різними критеріями. За спрямованістю корекційного впливу найчастіше виділяють:

- артикуляційні ігри: спрямовані на розвиток рухливості органів артикуляційного апарату (наприклад, «Казка про Язичок»);
- ігри на розвиток дихання: формування правильного мовленнєвого видиху (наприклад, «Забий м'яч у ворота», «Снігопад»);
- ігри для розвитку фонематичного слуху: вчать дитину розрізняти звуки мовлення на слух (наприклад, «Спіймай звук», «Твердий-м'який»);
- ігри для автоматизації та диференціації звуків: закріплення правильної вимови звука в складах, словах, реченнях (наприклад, логопедичні лото, доміно, лабіринти, «бродилки»);
- лексико-граматичні ігри: спрямовані на збагачення словника та формування граматичної будови мовлення (наприклад, «Чого не стало?», «Один-багато», «Скажи навпаки»);
- ігри для розвитку зв'язного мовлення: вчать складати розповіді, переказувати (наприклад, розповідь за серією сюжетних малюнків, ігри-

драматизації) [78].

Українська дослідниця А. Кавицька підкреслює, що ефективність гри залежить від її правильної організації. Логопед повинен чітко продумати мету гри, підготувати необхідний матеріал (наочний або цифровий), створити позитивний емоційний фон та чітко пояснити правила. Важливо, щоб гра не була надто складною або надто простою, адже в першому випадку дитина втратить інтерес через невдачі, а в другому – через відсутність виклику [33].

Дослідженням проблеми дистанційної освіти та використання ігрових технологій займалися багато українських науковців. Теоретичні основи ігрової діяльності в корекційній педагогіці закладені у працях Є. Соботович, В. Тарасун, Л. Трофименко. Сучасні аспекти цифровізації логопедичної допомоги та адаптації до умов дистанційного навчання висвітлюються у публікаціях Ю. Рібцун, І. Омельченко, О. Гнатенко, А. Кавицької та інших. Проте, незважаючи на наявність значної кількості робіт, питання системної реалізації ігрового підходу в онлайн-логопедії залишається недостатньо розкритим і потребує узагальнення та практичного обґрунтування.

На сьогоднішній день особливої актуальності набуває необхідність своєчасного подолання порушень мовлення, які перешкоджають навчанню дітей в школі. Сучасні вчені (Т. Власова, В. Лубовський, Т. Миронова, І. Моргуліс, Т. Розанова, М. Шеремет та ін.) у своїх дослідженнях виділяють досить високий відсоток (42–50%) дітей, що мають загальний недорозвиток мовлення, тому питання подолання мовленнєвих порушень у навчально-виховному та корекційно-розвивальному процесах, як у дошкільних освітніх, так і у закладах загальної середньої освіти, є теоретично й практично вагомим. Корекційно-розвивальну роботу необхідно проводити у формі ігрової діяльності, адже провідною діяльністю дітей дошкільного віку є гра. Вони доводять необхідність та доцільність створення інноваційних педагогічних засобів корекційно-розвивального навчання та виховання дітей дошкільного віку з порушеннями мовлення.

Ще один виклик дистанційного формату – це складність використання традиційних видів мотивації, тому найбільш виграшними інструментами можна назвати інтерактивні ігри та зрозумілі, ілюстровані онлайн-заняття, створені на принципах агентності, які спонукають дитину до співтворчості, пошуку, а також перетворюють її на дослідника та активного учасника освітнього процесу. Саме тому, в корекційній роботі логопеда необхідно створювати та використовувати контент, який включає 5 характеристик гри. І навіть, якщо заняття проводяться у форматі скрінкаст, це не ототожнює їх з мультфільмами чи просто розвиваючим відео. Використання відкритих запитань та завдань, переходи за QR-кодами під час заняття робить їх унікальним, повноцінним інструментом для впровадження діяльнісного підходу навчання через гру [66].

Закон України «Про дошкільну освіту», Базовий компонент дошкільної освіти, Концепція стандарту спеціальної освіти дітей дошкільного віку з порушенням мовленнєвого розвитку наголошують на обов’язковій логопедичній допомозі дітям із ЗНМ, формуванні мовленнєвої компетенції дитини, що передбачає вільне володіння засобами рідної мови, всіма її видами і типами, здатність міркувати, логічно і послідовно висловлювати свої думки, пояснювати, доводити власні судження і переконання [4; 67].

Тому перед педагогами стоїть завдання підвищити ефективність корекційно-розвивального процесу в закладі дошкільної освіти через коректне включення в повному обсязі та з більшою функціональністю ігрової діяльності в сучасний логопедичний навчальний простір у змішаному форматі: як очно, так і дистанційно.

Перехід у дистанційний формат став серйозним випробуванням для логопедичної практики, виявивши як значні труднощі, так і певні переваги.

Основні виклики (недоліки):

1) технічні обмеження. Нестабільний інтернет-зв’язок, відсутність у родини необхідного обладнання (комп’ютер з веб-камерою, мікрофон), низька цифрова грамотність батьків можуть унеможливити проведення якісного заняття;

2) труднощі з постановкою звуків. Постановка звуків часто вимагає тактильного контакту: використання логопедичних зондів, допомога у прийнятті правильної артикуляційної пози. Онлайн-формат значно ускладнює цей етап роботи, перекладаючи значну частину відповідальності на батьків. Як зазначає Ірина Омельченко, «логопед не може фізично допомогти дитині, а лише вербально та візуально скеровує її дії, що вимагає від дитини вищого рівня самоконтролю» [9];

3) проблема утримання уваги. Діти, особливо дошкільного віку, легко відволікаються на сторонні подразники в домашній обстановці. Екран комп'ютера сам по собі може бути джерелом втоми, що скорочує час активної продуктивної роботи;

4) відсутність живого емоційного контакту. Відеозв'язок не може повною мірою передати невербальні сигнали, міміку, інтонації, що ускладнює побудову довірливих стосунків між логопедом і дитиною;

5) обмеженість використання деяких видів ігор. Рухливі ігри, ігри з великою кількістю предметів або дрібним дидактичним матеріалом складно реалізувати онлайн.

Переваги онлайн-формату:

1) доступність допомоги. Дистанційний формат дозволяє отримати допомогу логопеда дітям, які проживають у віддалених населених пунктах, мають обмежені можливості пересування або перебувають за кордоном. Це стало особливо актуальним для українських родин, що були змушені виїхати через війну;

2) залучення батьків до процесу. Батьки стають активними учасниками заняття, а не пасивними спостерігачами. Вони бачать методи та прийоми роботи логопеда, вчаться правильно виконувати вправи і можуть ефективніше займатися з дитиною вдома;

3) використання сучасних цифрових інструментів. Онлайн-формат відкриває доступ до безлічі інтерактивних ігор, симуляторів, анімацій, які можуть зробити заняття більш яскравим та цікавим, ніж традиційні картки та

посібники;

4) комфортні умови для дитини. Заняття у звичному домашньому середовищі може знизити рівень тривожності у деяких дітей, що позитивно впливає на результативність роботи.

Для ефективної організації дистанційного логопедичного заняття необхідна відповідна підготовка.

Технічне забезпечення:

- з боку логопеда: стабільний високошвидкісний інтернет, персональний комп'ютер або ноутбук, якісна веб-камера (бажано Full HD для чіткої передачі артикуляції), гарнітура (навушники з мікрофоном) для уникнення сторонніх шумів;
- з боку дитини: аналогічний набір обладнання. Використання смартфона є небажаним через малий розмір екрану, що ускладнює сприйняття артикуляції та демонстраційних матеріалів.

Дистанційний формат кардинально змінює традиційну тріаду «логопед-дитина-батьки». Логопед з прямого наставника перетворюється на організатора, модератора та консультанта. Його завдання – не просто провести заняття, а й:

- створити такий цифровий освітній простір, який буде захопливим та ефективним;
- навчити батьків основним прийомам корекційної роботи;
- чітко та зрозуміло інструктувати дитину та батьків під час заняття;
- бути гнучким, вміти швидко змінювати хід заняття, якщо дитина втомилася або втратила інтерес.

Батьки перестають бути пасивними очікувачами і стають активними асистентами логопеда. Їхня роль полягає в тому, щоб:

- забезпечити технічну готовність до заняття;
- організувати робочий простір для дитини, прибрати відволікаючі предмети;
- бути «руками» логопеда: подавати потрібні предмети, допомагати дитині виконувати артикуляційні вправи за вказівкою фахівця (наприклад, за

допомогою ватної палички або смаколиків), здійснювати фізичну підказку;

- підтримувати дисципліну та позитивно мотивувати дитину.

Дитина також опиняється в новій ролі. Від неї вимагається більший рівень самостійності та самоконтролю. Вона має навчитися сприймати інструкції з екрану, утримувати увагу без прямого фізичного контакту з педагогом та виконувати вправи під наглядом батьків.

Успіх дистанційної роботи, як наголошує багато українських практиків, напряму залежить від рівня сформованості цієї нової командної взаємодії [102; 115; 118].

РОЗДІЛ 2
ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ АКТИВНОСТІ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЗПМР ЗАСОБАМИ ДИСТАНЦІЙНИХ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

2.1 Етапи формування комунікативної активності у дітей дошкільного віку із ЗПМР

Формування комунікативної активності у дошкільників із затримкою психомовленнєвого розвитку (ЗПМР) є одним із ключових завдань корекційної роботи. Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) виступають ефективним засобом, що дозволяє структурувати цей процес, зробити його динамічним та цікавим для дитини. Сучасні дослідження (наприклад, О. Богінська) підтверджують, що ІКТ сприяють підвищенню мотивації, залученню різних сенсорних каналів та індивідуалізації навчання [4].

Етап 1. Підготовчий (мотиваційний)

Мета: створення сприятливого емоційного фону, формування інтересу до комунікації та роботи з ІКТ.

На цьому етапі основна увага приділяється формуванню готовності дитини до взаємодії. Заняття проводяться в ігровій формі з використанням інтерактивних елементів, що допомагають встановити контакт і викликати позитивні емоції.

Засоби ІКТ:

- інтерактивні дошки та екрани; використання яскравих анімованих картинок, відеороликів, коротких мультфільмів, що є темою для розмови. Це допомагає привернути увагу дитини та викликати бажання щось обговорити;

- аудіозаписи: прослуховування звуків природи, голосів тварин з подальшим обговоренням «Що це було?» або «Хто так говорить?», це активізує слухову увагу та імітацію звуків;

- прості мобільні додатки: ігри, що не вимагають мовленнєвої активності, але допомагають навчитися взаємодіяти з гаджетом (наприклад, «Лопни кульку», «Знайди пару»).

Згідно з дослідженнями науковців, успіх корекційної роботи значною мірою залежить від емоційного контакту. ІКТ дозволяють швидко встановити такий контакт завдяки візуальній привабливості та динамічності [102].

Етап 2. Розвиток розуміння мовлення та наслідувальної мовленнєвої діяльності

Мета: розвиток пасивного словника, розуміння зверненого мовлення, формування навичок наслідування.

На цьому етапі дитина вчиться співвідносити слова з предметами, діями, а також повторювати за дорослим окремі звуки, склади та слова.

Засоби ІКТ:

- комп'ютерні програми: ігри на сортування об'єктів за ознаками («Знайди всі червоні машинки»), співвідношення картинки та слова (голосом), виконання простих інструкцій («Натисни на м'яч»);

- відеоматеріали: короткі відео з чіткою артикуляцією. Наприклад, відео, де логопед показує, як вимовляти певний звук. Дитина може переглядати його необмежену кількість разів, наслідуючи артикуляцію;

- інтерактивні дидактичні ігри: ігри, де потрібно обрати правильну картинку у відповідь на запитання. Це розвиває фонематичний слух та здатність аналізувати почуте.

Дослідники підкреслюють, що розуміння мовлення є первинним, а його наслідування – важливим перехідним етапом до самостійної мовленнєвої діяльності. ІКТ роблять цей процес більш наочним та ефективним [60].

Етап 3. Активізація самостійного мовлення

Мета: стимулювання до самостійного висловлювання, формування фраз, речень, розширення активного словника.

На цьому етапі дитина починає не лише повторювати, а й самостійно використовувати слова та фрази.

Засоби ІКТ:

- інтерактивні історії: створення інтерактивних казок або оповідань, де дитина має озвучувати персонажів, доповнювати речення або відповідати на запитання;

- скрайбінг: створення коротких відео, де малюнки з'являються паралельно з розповіддю дитини. Ця технологія мотивує дитину до зв'язного мовлення;

- програми для малювання та анімації: дитина може створювати власні малюнки та коментувати процес, або озвучувати створених персонажів.

Ігри «Склади розповідь»: дитина бачить послідовність картинок на інтерактивній дошці та за допомогою голосових підказок складає зв'язну розповідь.

Фахівці з логопедії у своїх роботах про мнемотехнології зазначають, що візуальна опора допомагає дитині структурувати думки і перейти від окремих слів до зв'язної розповіді. ІКТ у цьому контексті є потужним інструментом для візуалізації [41].

Етап 4. Удосконалення комунікативних навичок

Мета: формування навичок діалогічного та монологічного мовлення, підтримки бесіди, самостійного висловлювання.

На цьому етапі дитина вчиться не лише говорити, а й слухати, відповідати на запитання, брати участь у діалозі, висловлювати свою думку.

Засоби ІКТ:

- відеоконференції: організація «спілкування» з іншими дітьми або персонажами, де дитина має відповісти на запитання, розповісти про щось;

- програми для запису голосу: дитина може записати свою розповідь, а потім прослухати її, проаналізувати разом з логопедом; це сприяє самокорекції;

- інтерактивні ігри-квести: ігри, де для просування вперед, дитина має поспілкуватися з персонажем, отримати від нього завдання і виконати його, що вимагає постійної комунікації.

Дослідження, представлені у збірниках наукових праць, присвячених

корекційній освіті, показують, що залучення дитини до діалогу через інтерактивні технології значно підвищує її готовність до соціальної взаємодії та комунікації [60].

Переваги та ризики використання дистанційних інноваційних технологій у логокорекційній роботі з дітьми дошкільного віку із ЗПМР.

Переваги:

- підвищення мотивації: ігрова форма та візуальна привабливість технологій значно підвищують інтерес дитини до занять;
- індивідуалізація: можливість адаптації завдань до потреб конкретної дитини;
- систематизація роботи: програми та додатки дозволяють відстежувати прогрес, зберігати результати;
- розвиток когнітивних навичок: технології сприяють розвитку уваги, пам’яті, логічного мислення.

Ризики:

- надмірне використання: тривалий час перед екраном може негативно вплинути на зір та загальний стан дитини;
- недостатня кваліфікація фахівця: ефективність залежить від уміння логопеда правильно інтегрувати технології в заняття;
- недоступність: висока вартість обладнання може бути перешкодою для впровадження;
- таймінг: обов’язковість присутності на занятті батьків.

Інноваційні технології є важливим і перспективним напрямом у сучасній логопедії. Вони не замінюють традиційні методи, а доповнюють їх, роблячи корекційну роботу більш ефективною, інтерактивною та привабливою для дітей дошкільного віку. Правильне та дозоване використання ІКТ, арт-терапії та здоров’язбережувальних технологій сприяє не лише корекції мовленнєвих порушень, а й гармонійному розвитку особистості дитини в цілому. Важливо, щоб фахівці постійно вдосконалювали свої знання та навички, щоб максимально використовувати потенціал цих інструментів.

2.2 Організація корекційної роботи з дошкільниками із ЗПМР

Якість освіти залишається пріоритетним завданням поряд із створенням безпечного освітнього середовища, збереженням життя, здоров'я і психологічного благополуччя всіх учасників освітнього процесу.

Поряд з очною формою організації освітнього процесу в дошкільній освіті запроваджені дистанційна і змішана моделі з метою налагодження ефективної комунікації між педагогами, дітьми і батьками вихованців, надолуження освітніх втрат. Особливо актуальною є проблема в корекційній роботі з дітьми дошкільного віку із затримкою психомовленнєвого розвитку.

У зазначених умовах постала необхідність в активному впровадженні в систему корекційно-логопедичної роботи інформаційно-комунікаційних технологій навчання, що, зважаючи на психофізіологічні особливості дошкільнят, вимагає пошуку ефективних шляхів вирішення проблеми.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування, розробка і практичне впровадження методики формування комунікативної активності у дітей старшого дошкільного віку із ЗПРМ засобами інноваційних технологій. В кваліфікаційному дослідженні зупинимось на процесі формування комунікативної активності дітей із ЗПРМ.

Об'єкт дослідження – процес формування комунікативної активності у дітей дошкільного віку з затримкою психомовленнєвого ровитку. Предмет дослідження – формування комунікативної активності у дітей дошкільного віку із ЗПМР засобами інноваційних технологій.

Відповідно до проблеми, мети, об'єкта, предмета були визначені завдання дослідження:

1. Проаналізувати основні теоретичні поняття досліджуваної проблеми: комунікативна активність дітей дошкільного віку із ЗПМР; інноваційні технології.

2. Виявити критерії та рівні комунікативної активності дітей дошкільного віку.

3. Розробити методику формування комунікативної активності у дітей дошкільного віку засобами інноваційних технологій.

4. Підвести підсумки експериментального дослідження формування комунікативної активності у дітей дошкільного віку ЗПМР засобами дистанційних інформаційно-комунікативних технологій.

Методи дослідження

Серед методів дослідження були обрані методи аналізу, синтезу, порівняння, систематизації даних наукових джерел з досліджуваної проблематики, методи спостережень. Вони сприяли аналізу наукових досліджень, ключових понять, критеріїв і показників порушень комунікативної активності, рівнів сформованості комунікативної активності. В наукових пошуках методики формування комунікативної активності у дітей дошкільного віку з ЗПМР використовували метод педагогічного моделювання; формувальний експеримент.

Дослідження було проведено на базі закладів дошкільної освіти №285 «Посмішка» та №293 «Багряні вітрила» м. Запоріжжя. У ньому взяли участь 24 випробуваних дітей старшого дошкільного віку. Серед них: 16 хлопчиків та 8 дівчаток. Усі досліджувані мали затримку психомовленнєвого розвитку, загальне недорозвинення мовлення III рівня. До однієї групи увійшли діти логопедичної групи – експериментальної (далі – ЕГ), до другої групи увійшли діти з групи загального розвитку, які склали контрольну групу (далі – КГ).

Метою нашого емпіричного дослідження було розробка і практичне впровадження методики формування комунікативної активності у дітей дошкільного віку засобами дистанційних інноваційних технологій.

Враховуючи мету дослідження, нами були виділені такі його завдання як:

1. Проаналізувати формування комунікативної активності у дітей старшого дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення засобами дистанційних інноваційних технологій.

Виконання вище зазначених завдань відбувалося на трьох етапах дослідження:

1. Констатувальний. На цьому етапі здійснювалася первинна діагностика стану розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку із ЗНМ ІІІ рівня ЕГ та КГ.

2. Формуючий. Зазначений етап передбачав розробку та проведення логокорекційних занять зі старшими дошкільниками із затримкою психомовленнєвого розвитку та загальним недорозвиненням мовлення ІІІ рівня ЕГ з використанням дистанційних технологій.

3. Контрольний. На цьому етапі здійснювалася повторна діагностика стану розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку із ЗНМ ІІІ рівня ЕГ та КГ.

З метою реалізації поставлених цілей та завдань емпіричного дослідження ми використали методичний посібник Альони Король «Мовленнєва картка з картинками. Логопедичне обстеження рівня мовленнєвого розвитку дитини» [42], використання якого дозволило провести обстеження дітей ЕГ та КГ за такими напрямками: «Обстеження звуковимови», «Обстеження складової структури», «Обстеження фонематичних процесів», «Обстеження граматичної будови мовлення», «Обстеження словникового запасу», «Обстеження зв’язного мовлення».

Таблиця 2.1 – Результати обстеження дітей ЕГ на констатувальному етапі дослідження

№	Стать	Обстеження звуковимови	Обстеження складової структури	Обстеження фонематичних процесів	Обстеження граматичної будови мовлення	Обстеження словникового запасу	Обстеження зв’язного мовлення
1.	Ч	н	н	н	н	н	н
2.	Ч	н	н	с	н	н	н
3.	Ч	н	с	н	н	с	н
4.	Ж	н	с	с	н	с	с
5.	Ж	н	с	н	с	н	с
6.	Ч	н	н	н	н	с	н
7.	Ч	с	н	н	н	с	н
8.	Ж	с	с	н	н	с	с
9.	Ч	н	н	с	с	н	н
10.	Ч	н	н	н	н	с	н
11.	Ж	н	с	с	н	н	н
12.	ч	с	н	н	н	с	н

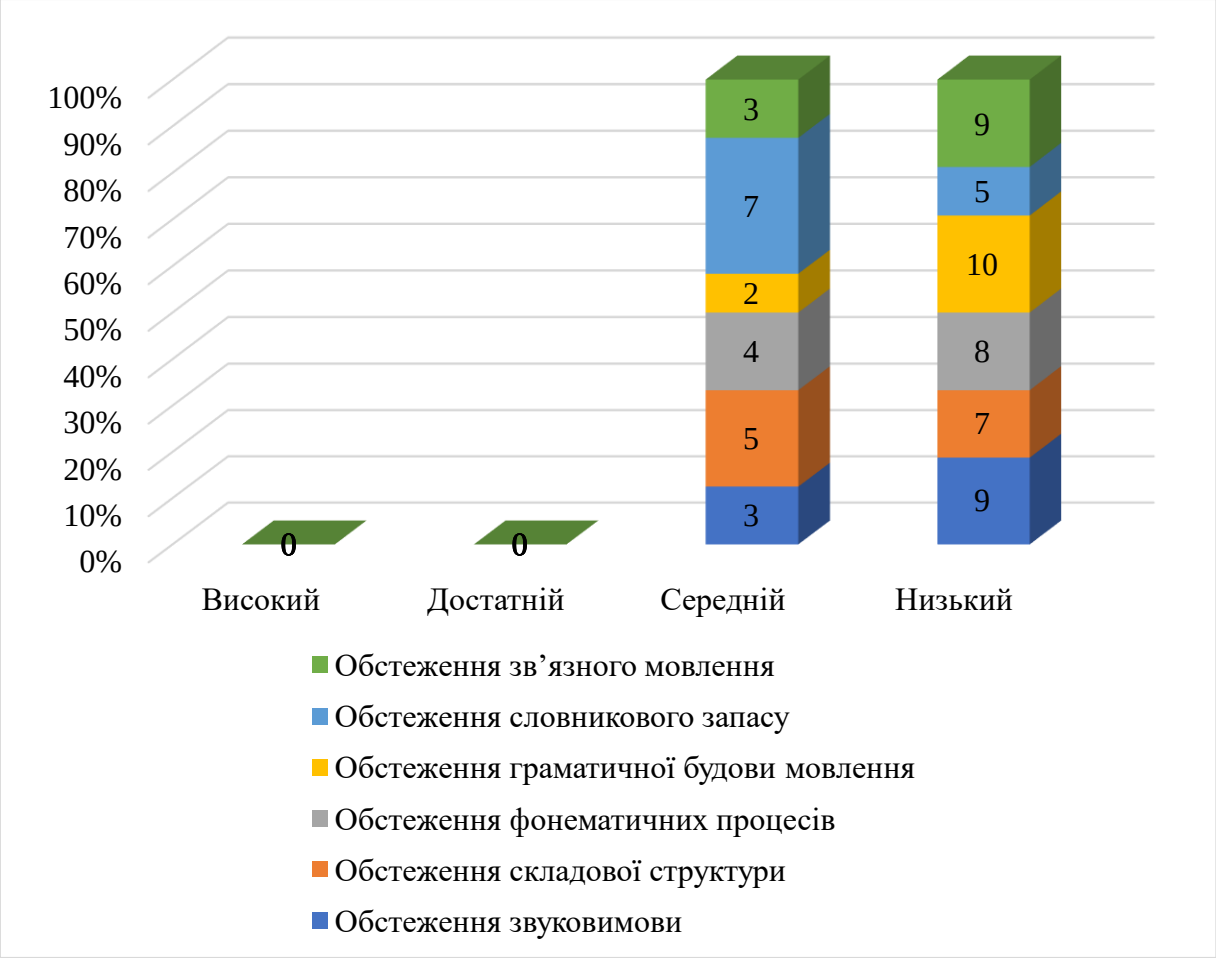

Рисунок 2. 1 – Результати обстеження дітей ЕГ на констатувальному етапі дослідження

Таблиця 2.2 – Результати обстеження дітей КГ на констатувальному етапі дослідження

№	Стать	Обстеження звуковимови	Обстеження складової структури	Обстеження фонематичних процесів	Обстеження граматичної будови мовлення	Обстеження словникового запасу	Обстеження зв'язного мовлення
1.	Ч	н	н	с	н	н	н
2.	Ж	с	с	н	н	с	с
3.	Ч	н	н	с	с	н	н
4.	Ч	н	н	н	с	с	н
5.	Ч	н	н	н	н	с	н
6.	Ч	с	н	н	н	с	н
7.	Ж	н	с	с	н	н	н
8.	Ч	с	н	н	н	с	н
9.	Ч	н	н	с	с	н	н
10.	Ч	н	н	н	н	с	н
11.	Ж	н	с	с	н	н	н
12.	Ч	с	н	н	н	с	н

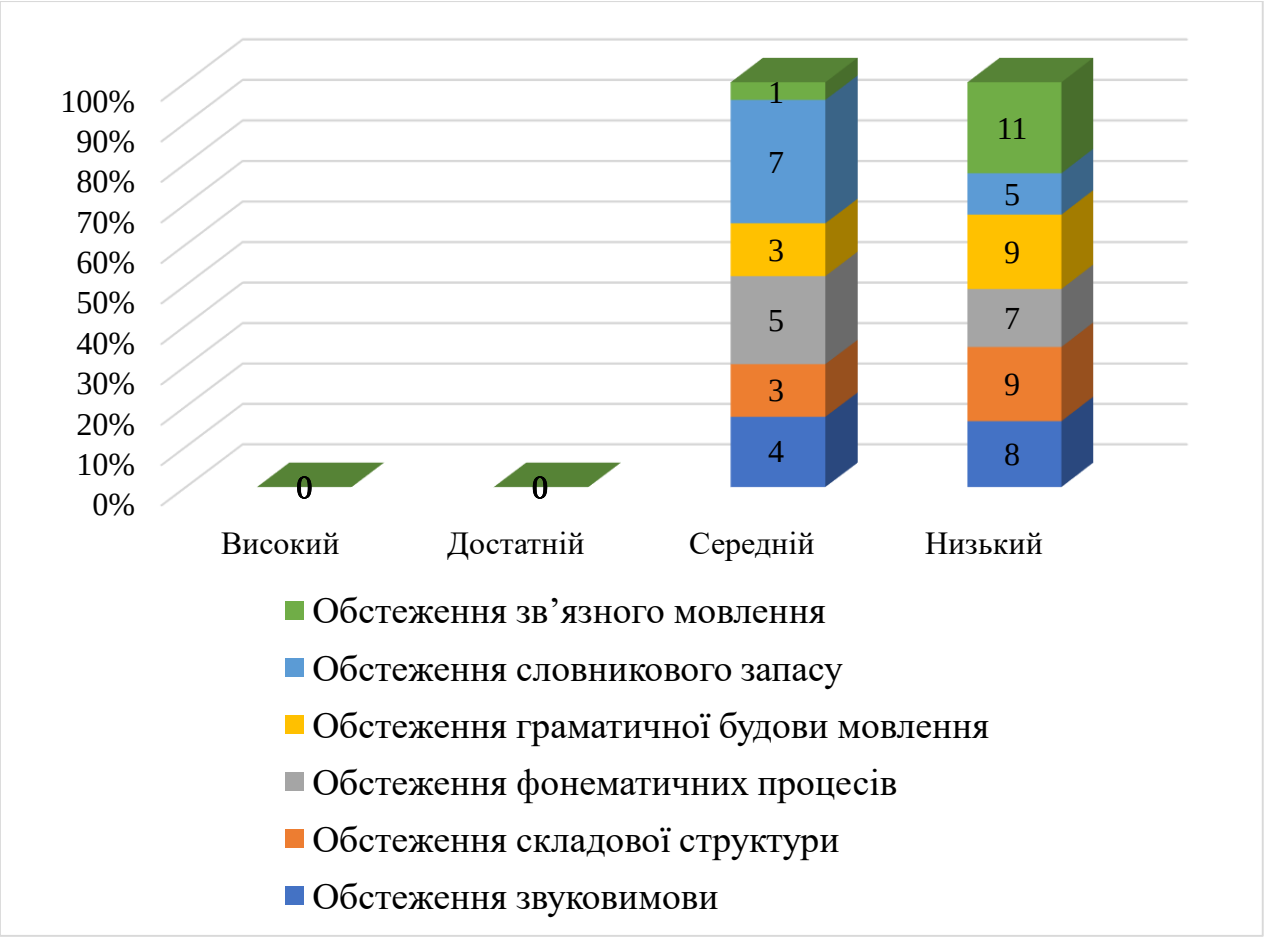

Рисунок 2.2 – Результати обстеження дітей КГ на констатувальному етапі дослідження

Використання технологій ІКТ під час такого обстеження зробили його, ще більш індивідуальним, під кожну дитину. Це стало можливо завдяки тому, що під час попередньої співбесіди з дитиною (для налагодження контакту) можна було дізнатись про її уподобання (мультфільми, їжу, іграшки, тварини та інше) і розробити матеріал презентації з урахуванням інтересів дитини, що значно складніше зробити, якщо використовувати в роботі звичайний дидактичний матеріал. Обстеження проводилися у Zoom індивідуально з кожною дитиною. Під час якого дітям були запропоновано виконати певні завдання. Наведемо приклади таких завдань:

1. Завдання: Відгадай що за звук.

Мета: Визначити, чи розрізняє дитина немовленнєві звуки.

Хід завдання: Дитині почергово вмикали звуки, а вона мала відгадати, що

звучить.

2. Завдання: Плесни, коли почуєш.

Мета: Визначити, чи розрізняє дитина певний звук серед інших. Хід завдання: логопед почергово називає звуки, дитина плескає, коли чує потрібний.

3. Завдання: Назви предмети, що починаються на заданий звук.

Мета: Визначити, чи є у дитини фонематичний аналіз.

Хід завдання: Перед дитиною є декілька картинок (до 10) і з них вона має обрати лише ті, що починаються на заданий звук, обов'язково, щоб необхідні картинки були різні за типом складової структури слова (ССС).

4. Завдання: Узгодження іменника з числівником.

Мета: Визначити, чи вміє дитина узгоджувати іменник з числівником та чи розуміє різні закінчення.

Хід завдання: Перед дитиною декілька зображень, вчитель називає предмети у формі однини або множини, а дитина має обрати відповідну картинку.

5. Завдання: Топни, якщо твердий звук, хлопни, якщо м'який звук.

Мета: визначити, чи диференціює дитина тверді та м'які приголосні.

Хід завдання: логопед називає дитині почергово звуки, а вона робить відповідні дії.

Матеріали до всіх завдань підбиралися таким чином, щоб мати змогу перевірити звуковимову свистячих, шиплячих та звуків Л та Р, а також диференціація с-ш, з-ж, ч-ц, л- р.

Формуючий етап передбачав розробку та проведення логокорекційних занять зі старшими дошкільниками із затримкою психомовленнєвого розвитку та загальним недорозвиненням мовлення ІІІ рівня ЕГ з використанням дистанційних технологій протягом трьох місяців двічі на тиждень з домашніми завданнями.

Проведення логокорекційних занять у дистанційному форматі зі старшими дошкільниками із затримкою психомовленнєвого розвитку (ЗПМР) вимагає ретельної підготовки, адаптації традиційних методів та активного використання

інтерактивних інтернет-платформ. Головна мета – забезпечити мотивацію, інтерактивність і максимальну концентрацію дитини.

Для подальшої роботи було розроблено цикл мультимедійних презентацій, вправ відповідно до програмових завдань та календарно-тематичного планування, але з урахуванням індивідуальних уподобань дітей. Частина презентацій була побудована у вигляді квестів, де за проходження завдань діти отримували відповідні бали або інші заохочення, що підвищувало їх активність та дозволяло проводити заняття у ігровому форматі, оскільки ігрова діяльність є провідною формою діяльності в дошкільному віці. Заняття будувалися за принципом від складного до простого, і спрямовані були на покращення всіх напрямків логокорекційної роботи.

Дистанційні заняття були короткими (зазвичай 20-30 хвилин для старших дошкільників) та динамічним, з частими змінами видів діяльності. Важливо заздалегідь підготувати дитину (та її асистента/батьків) до роботи.

Заняття будувалися за такою структурою:

1. Організаційний момент та налаштування (2-4 хв):
   - привітання, встановлення емоційного контакту;
   - мовна розминка (чистомовка, скоромовка або віршик на початок);
   - масаж пальчиків, су-джок та ін.;
   - нейровправи.
2. Дихальна та артикуляційна гімнастика (5-7 хв):
   - дихальні вправи: «Надування кульки», «Здуй сніжинку/пір'їнку» (дитина може використовувати реальні предмети, або візуалізацію на екрані);
   - артикуляційна гімнастика: вправи демонструються логопедом, а дитина повторює (наприклад, «Годинник», «Парканчик-трубочка»).
3. Основна корекційна робота (10-15 хв):
   - розвиток фонематичного слуху та сприйняття: ігри типу «Впіймай звук», «Плесни в долоні, якщо почуєш звук…» (з використанням інтерактивних карток, звукових файлів, відео);

- формування лексико-граматичних категорій: ігри на утворення множини, узгодження прикметників, використання прийменників (за допомогою картинок, інтерактивних завдань);

- автоматизація/диференціація звуків (за необхідності): чистомовки, промовляння складів/слів з цільовим звуком (з використанням візуальної підтримки).

4. Фізкультхвилинка або логоритміка (2-3 хв):

- рухливі вправи під музику, що включають промовляння тексту або виконання рухів за інструкцією.

5. Закріплення та підсумок (2-3 хв):

- коротка гра на закріплення матеріалу (наприклад, «Знайди зайве»);

- оцінка роботи, похвала, домашнє завдання для виконання з батьками.

Для проведення інтерактивних занять ефективно використовувалися презентації, створені на платформі PowerPoint, Canva, що дозволяють створювати дидактичні ігри та презентації з елементами анімації й інтерактиву, дають можливість включити анімовані зображення, посилання на відео, створювати ефект перетягування (Drag-and-Drop) об’єктів (через спеціальні надбудови).

Відеозв’язок встановлювали на платформах Google Meet, Zoom, які дозволяють демонструвати екран, використовувати інтерактивні дошки та чат.

Платформи LearningApps, Wordwall були використані для створення інтерактивних вправ різних типів (пазли, класифікація, вікторини, ігри «Знайди пару», «Слова з пропущеними літерами» тощо), вони ідеально підходить для автоматизації звуків та розвитку лексики.

На контрольному етапі дослідження нами була здійснена повторна діагностика стану мовленнєвого розвитку випробуваних дітей старшого дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення III рівня. Проаналізуємо отримані результати та зробимо висновок щодо ефективності впровадженої системи роботи з розвитку мовлення засобами дистанційного

навчання з використанням інформаційно-комп’ютерних технологій.

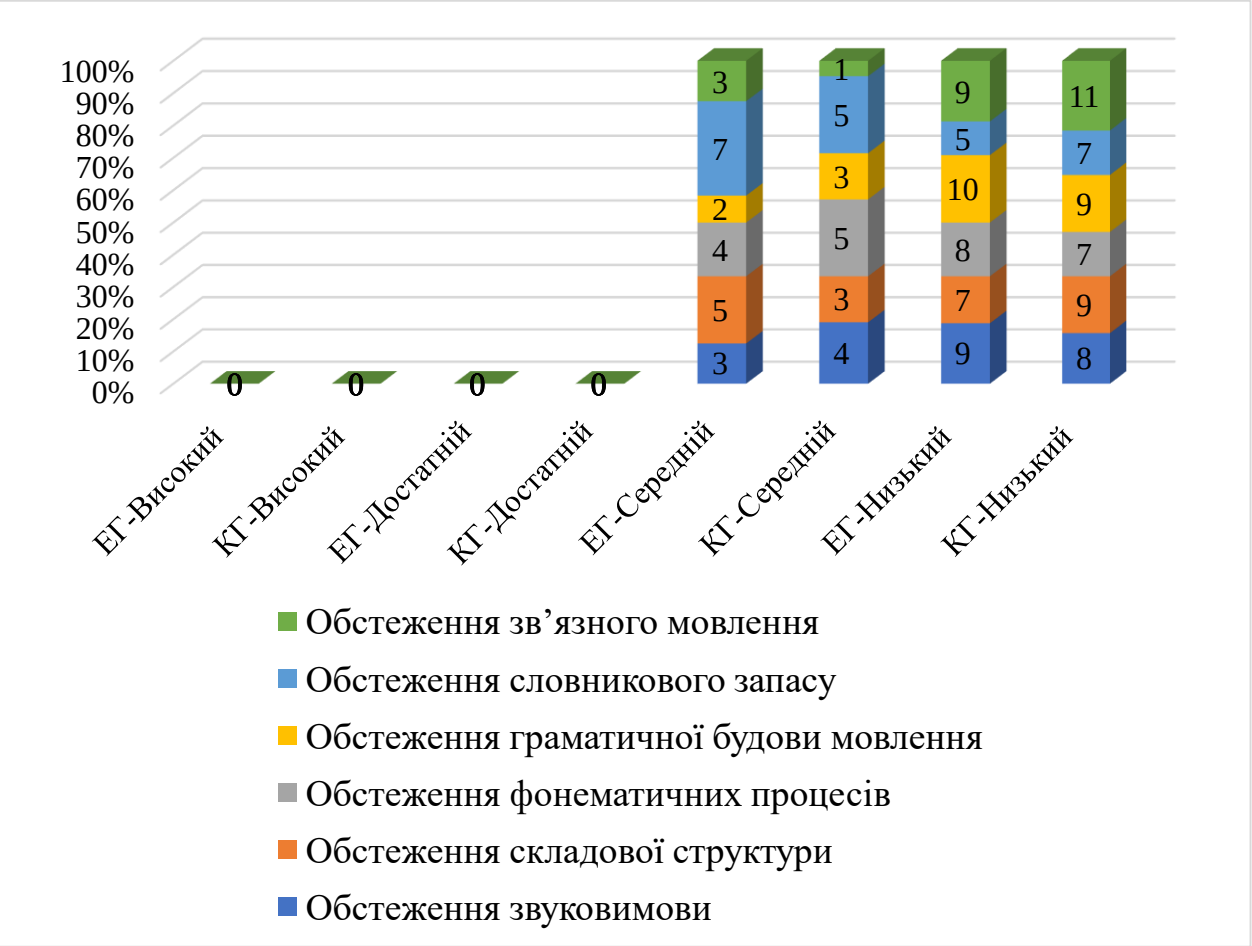

Рисунок 2.3 – Порівняльна характеристика рівнів мовленнєвого розвитку у старших дошкільників із ЗНМ ІІІ рівня ЕГ та КГ на констатувальному етапі дослідження

Таблиця 2.3 – Результати обстеження дітей ЕГ на контрольному етапі дослідження

№	Стать	Обстеження звуковимови	Обстеження складової структури	Обстеження фонематичних процесів	Обстеження граматичної будови мовлення	Обстеження словникового запасу	Обстеження зв’язного мовлення
1.	Ч	н	н	с	н	с	с
2.	Ч	н	с	с	с	н	н
3.	Ч	н	с	с	н	с	с
4.	Ж	с	с	с	н	с	с
5.	Ж	с	с	с	с	с	с
6.	Ч	с	н	н	с	с	н
7.	Ч	с	н	н	н	с	н
8.	Ж	д	д	с	с	д	д
9.	Ч	н	н	с	с	н	н

Продовження табл. 2.3

10.	Ч	н	с	н	н	с	н
11.	Ж	д	с	д	с	с	с
12.	Ч	с	с	н	н	с	н

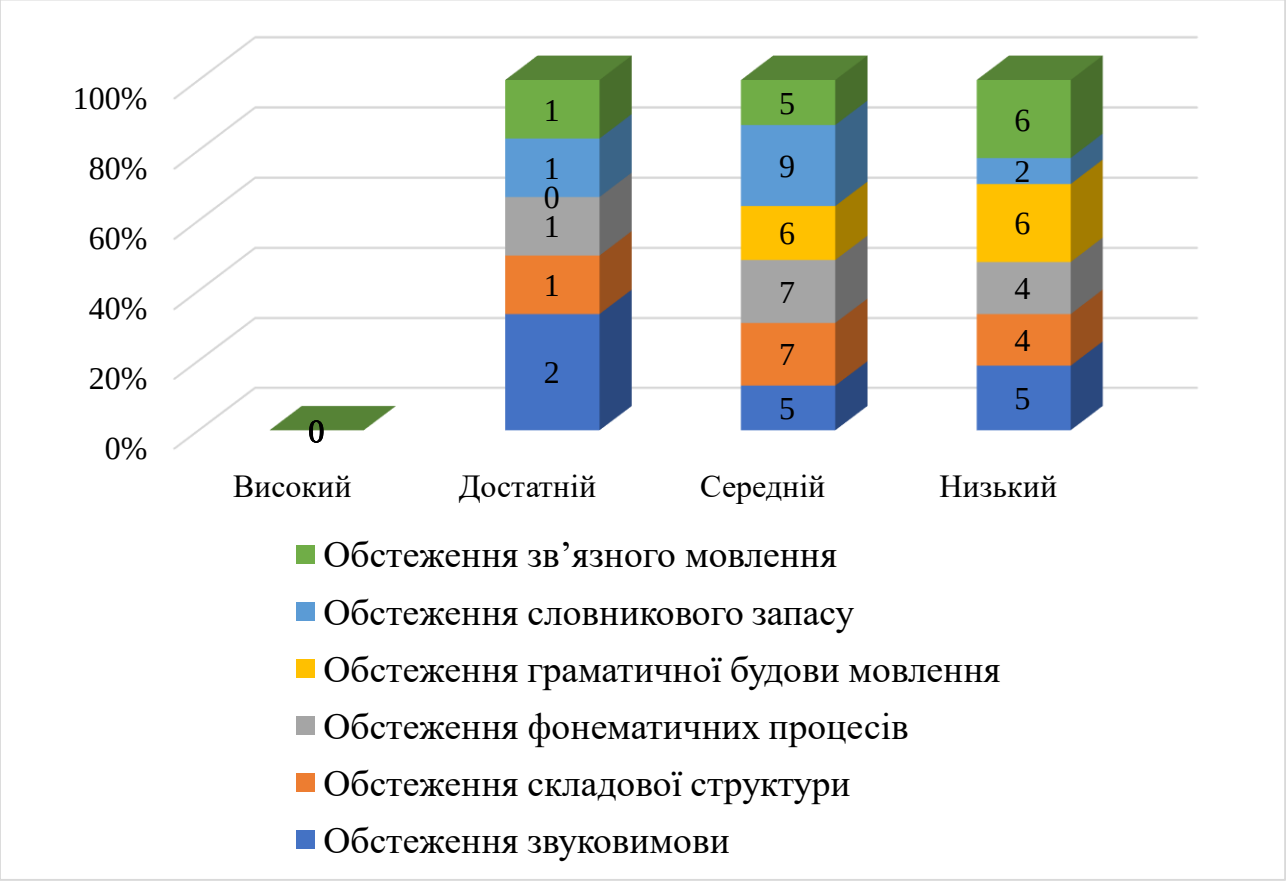

Рисунок 2.4 – Результати обстеження дітей ЕГ на контрольному етапі дослідження

Таблиця 2.4 – Результати обстеження дітей КГ на контрольному етапі дослідження

№	Стать	Обстеження звуковимови	Обстеження складової структури	Обстеження фонематичних процесів	Обстеження граматичної будови мовлення	Обстеження словникового запасу	Обстеження зв'язного мовлення
1.	Ч	с	н	с	с	с	н
2.	Ж	д	с	н	с	с	с
3.	Ч	н	с	с	с	н	н
4.	Ч	н	с	н	с	с	н
5.	Ч	с	н	с	с	с	н
6.	Ч	с	н	н	н	с	с
7.	Ж	с	д	с	с	с	с
8.	Ч	с	н	с	н	с	н

Продовження табл. 2.4

9.	Ч	н	с	с	с	с	н
10.	Ч	н	с	с	н	с	н
11.	Ж	с	д	с	с	с	с
12.	Ч	с	н	н	н	с	с

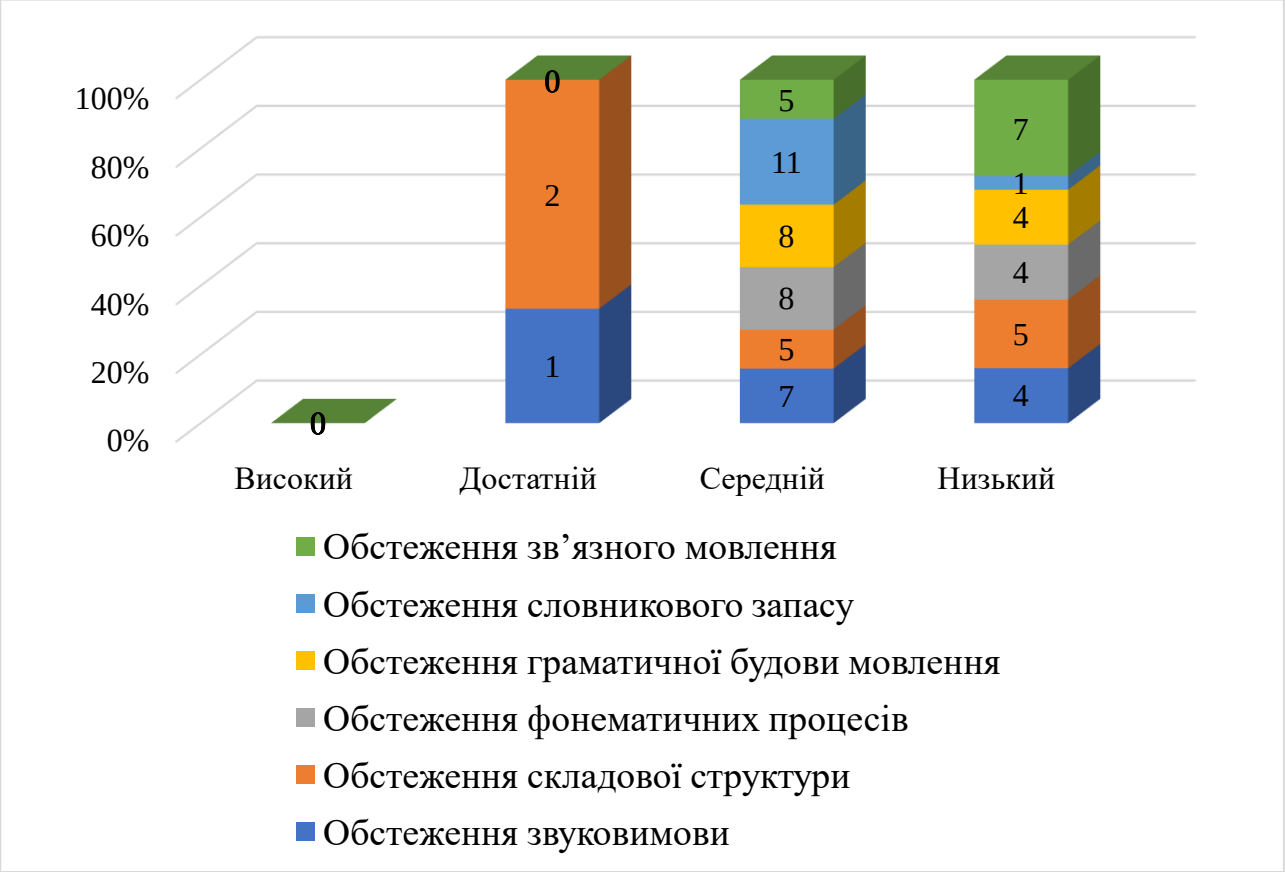

Рисунок 2.5 – Результати обстеження дітей КГ на контрольному етапі дослідження

Порівняємо: з наведених даних видно, що у дітей в експериментальній підгрупі, з якими проводились заняття з використанням інтерактивних презентацій у дистанційному форматі, динаміка результатів мало відрізняється, а показники звуковимови, словникового запасу та зв'язного мовлення дещо краща, аніж у дітей, з якими проводили заняття з використанням класичних дидактичних матеріалів (можливий вплив інших зовнішніх факторів, як-от: внутрішня мотивація дітей та їх батьків). Все це нам говорить, що використання ІКТ у роботі вчителя-логопеда покращує пізнавальну активність дітей, що в свою чергу допомагає краще засвоїти отримані знання та виховує прагнення до

отримання нових знань. Крім того, організація занять за допомогою засобів ІКТ, надає можливості допомоги усім дітям, що її потребують, вчителі-логопеди можуть провадити таку роботу навіть знаходячись на великій фізичній відстані від дитини, за умов воєнного стану.

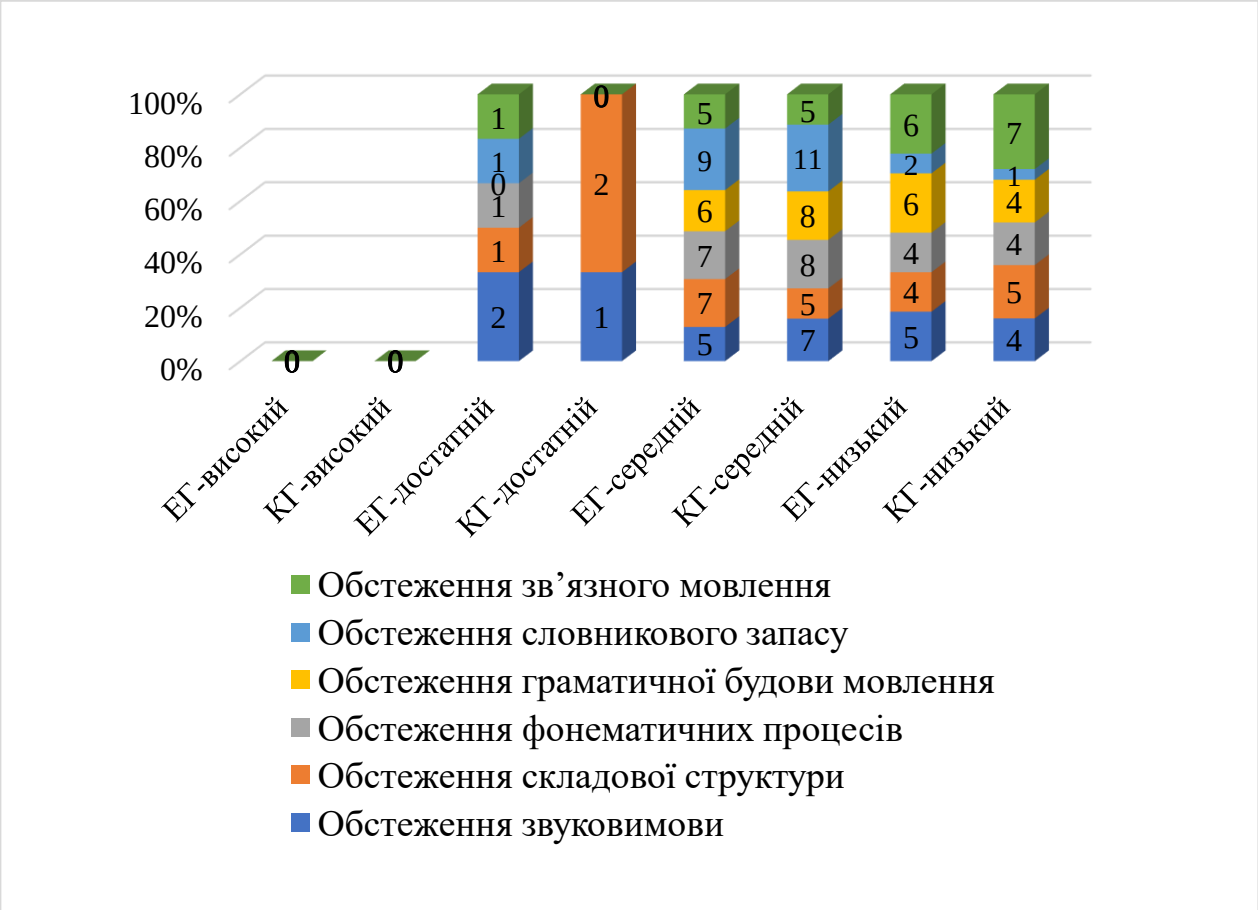

Рисунок 2.6 – Порівняльна характеристика рівнів мовленнєвого розвитку у старших дошкільників із ЗНМ ІІІ рівня ЕГ та КГ на констатувальному етапі дослідження

2.3 Адаптація традиційних логопедичних ігор до цифрового середовища

Ключове завдання логопеда – не відмовитися від звичних та ефективних ігор, а знайти способи їхньої адаптації до онлайн-формату. Адаптація традиційних логопедичних ігор до цифрового середовища відкриває нові можливості для мотивації, інтерактивності та персоналізації навчального

процесу. Як підсумовують українські практики у своїх методичних розробках, майже будь-яку традиційну гру можна «оцифрувати», якщо проявити творчість та залучити батьків до підготовчого процесу [8].

Ключова ідея – не просто знайти готову гру в інтернеті, а створити власний унікальний ігровий продукт, адаптований під індивідуальні потреби та мовленнєвий рівень конкретної дитини [7].

Приклади адаптації логопедичних вправ:

1. Артикуляційна гімнастика.

- Офлайн: логопед показує вправу, дитина повторює перед дзеркалом.

- Онлайн: логопед показує вправу крупним планом перед веб-камерою. Дитина бачить себе та логопеда на екрані, що замінює дзеркало. Для підвищення інтересу створюється «артикуляційна казка» у форматі презентації. Кожен слайд – це нова вправа з яскравим персонажем (наприклад, «Язичок-мандрівничок»: вправа «Гойдалка» – Язичок гойдається, «Парканчик» – Язичок побудував парканчик).

2. Дихальні вправи.

- Офлайн: дитина дмухає на ватку, паперові сніжинки, вертушку.

- Онлайн: логопед просить батьків заздалегідь підготувати необхідний матеріал (ватні кульки, коктейльні трубочки, стакан з водою). Гра «Буря в склянці» або «Забий гол» (загнати ватку в імпровізовані ворота) чудово реалізується під керівництвом логопеда через екран.

3. Ігри на автоматизацію звуків.

- Офлайн: дитина ходить фішкою по настільній грі-бродилці, називаючи картинки на клітинках.

- Онлайн: створюється аналогічна «бродилка» на одному слайді презентації або за допомогою онлайн-дошки (Miro, Tldraw). Логопед пересуває віртуальну фішку (або дитина, якщо їй передати керування мишею) після правильного повторення слова. Можна використовувати віртуальний кубик для визначення кількості ходів.

4. Ігри на диференціацію звуків.

- Офлайн: лото/доміно – логопед пропонує дитині вибрати/ розкласти картинки, у назвах яких є певний звук.

- Онлайн: інтерактивні «Звукові квести», ігри на сортування – замість паперових карток дитина перетягує зображення або реагує умовним жестом на аудіозапис слів (з цільовим звуком) у відповідні категорії чи «кошики». Наприклад, назви елементів одягу зі звуком [С] складає у скриню, а із звуком [Ш] у шафу. А вбудована функція запису голосу дозволяє дитині проговорити слово та прослухати себе.

- Офлайн: «Меморі»/пазли - гра, де потрібно відкрити дві однакові картки. При відкритті картки відтворюється слово або склад (з цільовим звуком), яке дитина має повторити.

- Онлайн: «Меморі» / пазли – дитина перетягує зображення, запам’ятовуючи його місце.

5. Розвиток фонематичного слуху та аналізу.

- Офлайн: «Визнач перший звук у слові» з фішками.

- Онлайн: віртуальні інструменти для складового/звукового аналізу - дитина чує слово (аудіозапис) і має перетягнути фішки або заповнити клітинки на екрані відповідно до кількості звуків/складів у слові, або позначити місце цільового звука. Програма може відображати звукову схему слова, яку потрібно «зібрати» з віртуальних елементів. Система може підсвічувати помилки або пропонувати «підказки», що стосуються пропущених/замінених фонем.

6. Гра «Четвертий зайвий».

- Офлайн: логопед викладає 4 предметні картки, дитина обирає зайву.

- Онлайн: на слайді презентації розміщуються 4 зображення. Дитина називає зайве і пояснює свій вибір. Зайву картинку можна «викреслити» за допомогою інструментів анотації в Zoom або просто перетягнути за межі слайду.

7. Розвиток лексики та граматики.

- Офлайн: «Один-два-багато» – логопед показує предмети, іграшки, картинки по одному, потім – два, декілька, дитина називає, отримує якесь заохочення.

- Онлайн: «Один-два-багато» – інтерактивна гра, де на екрані з'являється зображення одного предмета, а дитина має ввести або проговорити форму множини. Програма може відразу візуально демонструвати правильну форму.

- Офлайн: «Опиши картинку» – логопед викладає послідовно картинки, поєднані сюжетом, діти розповідають (можливо, за опорними схемами).

- Онлайн: «Опиши картинку» – замість статичної картинки дитина отримує інтерактивну сцену, отриману засобами анімації (віртуальний світ, конструктор), де вона може переміщувати об'єкти, створювати події та описувати їх. Це стимулює розвиток зв'язного мовлення та використання складних граматичних конструкцій.

8. Розвиток просидики (темпу, ритму, інтонації).

- Офлайн: різноманітні логоритмічні вправи.

- Онлайн: відстукування ритму (плесканнями/паличками): дитина слухає або бачить графічний ритмічний малюнок (наприклад, довгі та короткі склади) і має вчасно натискати відповідні віртуальні кнопки. Це розвиває відчуття мовленнєвого ритму.

- Онлайн: «Голосно-тихо» – дитина говорить у мікрофон, а програма візуально відображає силу (амплітуду) її голосу. Наприклад, щоб «перестрибнути» персонажем через прірву, треба сказати слово голосно (високий стовпчик), а щоб «прокрастися» – тихо (низький стовпчик).

9. Ігри з м'ячем.

- Офлайн: логопед кидає м'яч дитині, ставлячи запитання (гра «Їстівне-неїстівне», «Назви ласкаво», «Спіймай звук», «Чий хвіст», «Коли це буває»).

- Онлайн: створюється імітація гри. Логопед «кидає» уявний м’яч в екран, дитина «ловить» його і відповідає. Можна використовувати анімовані зображення м’яча на слайдах. Це вимагає від дитини уяви, але є цілком реальним для дітей з 5 років.

Таким чином, вочевидь ключові переваги цифрової адаптації логопедичних вправ:

1) миттєвий зворотний зв’зок: дитина одразу бачить результат своїх дій, що підвищує ефективність самоконтролю;

2) гейміфікація: додавання елементів гри (бали, нагороди, рівні) значно підвищує інтерес та мотивацію до виконання рутинних вправ;

3) економія часу на навчання батьків логопедичним вправам для повторення з дітьми;

4) збір даних: додатки можуть автоматично записувати прогрес дитини, що полегшує логопеду моніторинг та корекцію програми занять.

ВИСНОВКИ

Дистанційний формат роботи, попри всі свої виклики, не є перешкодою для ефективної логопедичної допомоги за умови грамотної реалізації ігрового підходу. Аналіз теоретичних джерел та практичного досвіду українських фахівців дозволяє зробити такі висновки:

1. Ігровий підхід залишається фундаментальним у корекційній роботі з дітьми онлайн. Він є ключовим інструментом для підтримання мотивації, утримання уваги та створення сприятливого емоційного фону, що нівелює недоліки відсутності «живого» контакту.

2. Успішна реалізація ігрового підходу в дистанційному форматі вимагає від логопеда нових компетенцій: високого рівня цифрової грамотності, вміння створювати власний інтерактивний контент, гнучкості, креативності та навичок ефективної комунікації не лише з дитиною, а й з її батьками.

3. Роль батьків кардинально трансформується. З пасивних споживачів освітніх послуг вони перетворюються на активних партнерів та асистентів логопеда. Ефективність онлайн-занять напряму залежить від рівня їхньої залученості та готовності до співпраці.

4. Сучасні цифрові інструменти (інтерактивні дошки, онлайн-конструктори ігор, презентації) надають необмежені можливості для адаптації традиційних логопедичних ігор та створення унікального, індивідуалізованого ігрового середовища для кожної дитини.

5. Структура ігрового онлайн-заняття має бути динамічною, сюжетною та емоційно насиченою. Об’єднання всіх етапів заняття єдиною ігровою лінією дозволяє дитині залишатися включеною в процес та непомітно для себе досягати поставлених корекційних цілей.

Таким чином, ігровий підхід в умовах дистанційної роботи – це не просто набір розважальних технік, а цілісна, продумана система організації

корекційного процесу, яка вимагає від фахівця поєднання глибоких знань з логопедії, педагогіки, психології та сучасних інформаційних технологій. Перспективи розвитку цього напряму в українській логопедії пов’язані з подальшою розробкою вітчизняних цифрових ігрових ресурсів та створенням методичних рекомендацій для підготовки фахівців до роботи в нових умовах.

ГЛОСАРІЙ

АВТОМАТИЗАЦІЯ ЗВУКУ – один з етапів корекції неправильної звуковимови. Проводиться після постановки звуку. Правильна вимова звуку закріплюється в складах, словах, фразах, самостійному мовленні шляхом частого повторення і застосування спеціальних вправ.

ДИСТАНЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ – це сукупність методів, форм, засобів та знань для організації освітнього процесу, що дозволяє здобувачам освіти засвоювати навчальний матеріал, взаємодіяти з викладачами та іншими учнями, перебуваючи на відстані один від одного.

ДІТИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ – це особи, які перебувають у віці від трьох до шести (семи) років**.**

ЗАГАЛЬНИЙ НЕДОРОЗВИТОК МОВЛЕННЯ (ЗНМ) – складне мовленнєве порушення, що проявляється у недостатній чи повній несформованості всіх складових мовленнєвої діяльності (фонетико-фонематичної, лексичної, граматичної) на імпресивному та / чи експресивному рівні, а також тих функцій та операцій, які забезпечують засвоєння мови (зокрема, мисленнєвих функцій і операцій, функцій сприймання, уваги, пам’яті та контролю різних модальностей), внаслідок дії шкідливих екзогенних і / чи ендогенних факторів на різних етапах розвитку (пренатальному, натальному, постнатальному). Найчастіше ЗНМ спостерігається при алалії, дизартрії, ринолалії.

ЗАТРИМКА МОВЛЕННЄВОГО РОЗВИТКУ (ЗМР) – порушення мовлення у дітей віком до трьох років з нормотиповим вербальним і невербальним інтелектом. ЗМР характеризується уповільненням темпу мовленнєвого розвитку, практичною відсутністю мовлення та заміною його жестами, мімікою, пантомімікою. ЗМР потрібно відрізняти від затримки психічного розвитку та загального недорозвитку мовлення.

ЗМР на стадії «дитячих слів» характеризується тим, що діти у спілкуванні

використовують окремі склади, звуконаслідування, лепетні слова, які фіксуються в мовленні на досить тривалий час і можуть вживатись упродовж усього дошкільного дитинства.

ЗМР на стадії емоційного спілкування проявляється в тому, що дитина спілкується виключно емоційно-мімічними засобами.

ЗМР на стадії називання виражається тим, що малюк спілкується за допомогою вказівного жесту, показуючи всі оточуючі предмети, які його зацікавили. Дієслів у актуальному дитячому словнику практично немає.

ЗМР у вигляді відсутності інтересу до спілкування проявляється в тому, що дитина буває настільки захоплена своєю діяльністю (предметною, ігровою тощо), що в даний момент не реагує на звернене до неї мовлення. Цю ЗМР потрібно диференціювати з порушеннями слуху та аутизмом.

ЗАТРИМКА ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ (ЗПР) – це комплексний стан, за якого розвиток дитини відстає від вікових норм в інтелектуальній, мовленнєвій та емоційно-вольовій сферах. Це не вирок, а тимчасове відставання у формуванні психічних функцій, яке часто піддається корекції за допомогою спеціалізованої допомоги.

ЗАТРИМКА ПСИХОМОВЛЕННЄВОГО РОЗВИТКУ (ЗПМР) – це відставання дитини в психічному та мовленнєвому розвитку порівняно з однолітками. Вона проявляється порушеннями мовлення, труднощами з концентрацією, увагою та пам’яттю, а також складними соціальними навичками. Цей стан, як правило, спричинений ураженням центральної нервової системи і піддається корекції за умови своєчасного звернення до фахівців.

КОМУНІКАТИВНА АКТИВНІСТЬ – здатність та прагнення індивіда до встановлення та підтримки контактів з іншими людьми, активну участь у спілкуванні та обміні інформацією.

ЛОГОПЕДИЧНА КОРЕКЦІНА РОБОТА – це система заходів, спрямована на виправлення та подолання порушень мовленнєвого розвитку, що включає розвиток моторики, правильної вимови, фонематичного слуху, лексико-граматичної сторони мовлення та зв’язності висловлювань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Арендарук А.О. Актуальність логопедичного супроводу молодших школярів з ТПМ в умовах інклюзивної освіти. *Корекційна та інклюзивна освіта очима молодих науковців* : матеріали І Міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих учених (25–26 квітня 2013 року, м. Суми). Суми : Вид-во СумДПУ імені АС Макаренка, 2013. С. 351–355.
2. Базовий компонент дошкільної освіти : наказ Міністерства освіти і науки України від 01.12.2024. URL: https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-bazovogo-komponenta-doshkilnoyi-osviti-derzhavnogo-standartudoshkilnoyi-osviti-nova-redakciya (дата звернення: 05.07.2025).
3. Блінова Г. Й. Альбом для обстеження мовлення у дитини : навчально-методичний посібник : у 2 ч. Київ : Благовіст, 2001. 215 с.
4. Богінська О. А. Інтеграція інформаційно-комунікаційних технологій у систему навчання дітей з порушеннями мовлення. Київ : Логос, 2017. 321 с.
5. Богуш А. Мовленнєво-ігрова діяльність дошкільників: мовленнєві ігри, ситуації, вправи : навч. посіб. 2-ге вид., допов. Київ : Слово, 2012. 303 с.
6. Болба В. Чернетка логопеда : матеріали для корекц. роботи з випр. мовленнєвих порушень у дітей. Тернопіль : Мандрівець, 2021. 112 с.
7. Борисенко Л. Л. Впровадження засобів ІКТ в інклюзивну освіту. *Система надання освіти дітям з особливими потребами в умовах сучасного навчального закладу* : матеріали Всеукраїнської науковопрактичної конференції (м. Лисичанськ 14 грудня 2016 року.). Лисичанськ : ВП «ЛПК ЛНУ», 2016. С. 26–28.
8. Боряк О. В. Затримка психомовленнєвого розвитку як медико-психолого-педагогічна проблема. *Inclusion and Diversity.* 2023. №. 1. С. 15–19.
9. Брушневська І. Закономірності використання ігрових прийомів у корекційно-розвивальному процесі з дітьми із порушеннями мовленнєвої діяльності. *Актуальні питання гуманітарних наук.* 2022. С. 186–192.

10. Брушневська І. М., Рібцун Ю. В. Комунікативний компонент мовленнєвої діяльності у дітей: діагностичний комплекс : навч.-метод. посіб. для роботи з дітьми із порушеннями мовлення. Запоріжжя : ТОВ «ЛІПС» ЛТД, 2020. 112 с.
11. Брушневська І. М., Рібцун Ю. В.Психолого-педагогічна підтримка дітей п’ятого року життяіз лексико-граматичними труднощами : навч.-метод. посіб. для роботи з дітьми із порушеннями мовлення. Луцьк : [б.в.], 2023. 240 с.
12. Верещак Л. Особливості роботи вчителя-логопеда ЗДО в інклюзивній групі. URL: https://vseosvita.ua/webinar/osoblivosti-roboti-vcitela-logopeda-zdo-v-inkluzivnij-grupi-474.html (дата звернення: 05.07.2025).
13. Володіна В. С. Альбом з розвитку мовлення : говоримо правильно. 7-е вид., без змін. Київ : ТОВ «Перо», 2015. 96 с.
14. Виготський Л. С. «Мислення і мовлення» / Л. С. Виготський; пер. з рос. О. В. Дьякової. Київ : Видавництво «Либідь», 1991. 216 с.
15. Галущенко В.І. Застосування інноваційних технологій у логопедичній роботі з дітьми з особливими освітніми потребами. *Актуальні питання корекційної освіти. Педагогічні науки*. 2016. №. 7 (1). С. 62–70.
16. Гаркуша Ю.Ф. та ін. Новые информационные технологии в логопедической работе. *Логопед*. 2004. № 2. С. 34.
17. Гаугаш Т. Логоритміка як ефективний інструмент розвитку: практичні рекомендації для роботи з дітьми з ООП. URL: https://vseosvita.ua/webinar/lohorytmika-iak-efektyvnyi-instrument-rozvytku-praktychni-rekomendatsii-dlia-roboty-z-ditmy-z-oop-1221.html (дата звернення: 05.07.2025).
18. Гінжелюк О. В. Конспекти логопедичних занять із навчання правильної вимови звуків [р], [р’] дітей дошкільного віку : навч.-метод. посіб. / О. В. Гінжелюк, О.В. Дідусенко, Л. О. Федорович ; за наук. ред. Л.О. Федорович. 2-ге вид., виправ. та доповн. Запоріжжя : ТОВ «ЛІПС» ЛТД, 2017. 172 с.
19. Гончаренко С. «Український педагогічний словник». URL: https://lib.iitta.gov.ua/106820/ (дата звернення: 19.11.2025)
20. Гриценко В.І., Кудрявцева С.П., Колос В.В., Гриценко В.І., Вареніч Е.В.

Дистанційне навчання : теорія і практика. *Міжнародний науково-навчальний центр інформаційних технологій і систем*. 2017. 376 с.

21. Дарда С. М. Корекційні заняття з логопедії в ДНЗ : у 2 частинах. Ч. 1. Вид. 2-ге, без змін. Тернопіль : Мандрівець, 2017. 336 с.
22. Дарда С. М. Корекційні заняття з логопедії в ДНЗ : у 2 частинах. Ч. 2. Вид. 2-ге, без змін. Тернопіль : Мандрівець, 2017. 200 с.
23. Дегтяренко Т.М. Корекційно-реабілітаційна робота в спеціальних дошкільних закладах для дітей з особливими потребами : навч. посіб. / Т. М. Дегтяренко, Л. С. Вавіна. Суми : Унів. кн., 2008. 301 с.
24. Дефектологічний словник : навчальний посібник / за редакцією В. І. Бондаря, В. М. Синьова. Київ : «МП Леся», 2011. 528 с.
25. Дистанційне навчання: виклики, результати та перспективи. Порадник. З досвіду роботи освітян міста Києва : навч.-метод. посіб. / упоряд.: Воротникова І.П,. Чайковська Н.В. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 456 с.
26. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. / І.М. Дичківська. Київ : Академвидав, 2004. 352 с.
27. Дорошенко С. О. Конспекти логопедичних занять із навчання правильної вимови звуків [л], [л’] дітей дошкільного віку : навч.-метод. посіб. / за наук. ред. Л.О. Федорович. 2-ге вид., виправ. та доповн. Запоріжжя : ТОВ «ЛІПС» ЛТД, 2017. 184 с.
28. Дяченко К. Логопедична читанка. Тернопіль : підруч. і посіб., 2007. 224 с.
29. Засоби інформаційно-комунікаційних технологій єдиного простору системи освіти України: монографія / за наук .ред. проф. В. Ю. Бикова. Київ : Педагогічна думка, 2010. 160 с.
30. Дериведмідь А. І. Сучасні технології в логопедичній практиці: досвід дистанційної роботи. *Українське суспільство у перспективах розвитку: історичний, соціально-політичний, освітньо-педагогічний аспекти*. 2025. С. 552.
31. Казкова розмовляночка за малюнками. Методичний посібник для роботи з дітьми 5-го року життя та дітьми з особливими освітніми потребами за опорними малюнками. 2020. URL: http://dspace-

s.msu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/13034/1/Fairytale%20notebook6.pdf (дата звернення: 05.07.2025).

32. Федорова Н. В. и др. Сучасні технології в корекції мовленнєвих порушень у дітей дошкільного віку : ефективність та перспективи. *Академічні візії*. 2025. №. 39. С. 1–8.
33. Калмикова Л. О. Перспективність і наступність в навчанні мови й розвитку мовлення дітей дошкільного і молодшого шкільного віку: психолінгвістичний і лінгвометодичний виміри : навч.-метод. посіб. Київ : Слово, 2017. 446 с.
34. Калмикова Л. О. Формування у дітей старшого дошкільного віку мовленнєвої діяльності: діагностико-розвивальний комплекс. Київ : Слово, 2016. 384 с.
35. Каменєва-Замараєва Т. В. Маленьким щебетунчикам. Логопедичні завдання для занять батьків з дітьми (5-6 років). 3-тє вид., випр. Харків : Вид. група «Основа», 2017. 176 с.
36. Каменєва-Замараєва Т. В. Розмовник. Логопедичні завдання для роботи вихователя (середня група). Харків : Вид. група «Основа», 2013. 192 с.
37. Брушневська І. М. Методичні аспекти використання розвивальних ігрових технологій в логопедичній роботі з дітьми старшого дошкільного віку. *Інклюзія і суспільство.* 2024. №. 1. С. 12–17.
38. Кондратенко В. О., Волошина Ю. А. Особливості мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку з дизартрією. *Логопедія*. 2013. № 4. С. 39–43.
39. Конопляста С.Ю., Сак Т.В. Логопсихологія: навч. посіб. Київ : Знання, 2010. 313 с.
40. Король А. Дидактичний матеріал із логопедичного обстеження мовленнєвого розвитку дитини : мовленнєва картка з картинками. Тернопіль : Мандрівець, 2023. 24 с.
41. Король А. Технологія «Фідбек» як засіб співпраці вчителя-логопеда з батьками. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. №11. 2016. С. 51–58.
42. Корсун В. А. Логоритміка як засіб корекційного впливу на особистість дитини із загальним недорозвиненням мовлення. *Логопедія.* 2016. № 9. С. 36–50.
43. Кравцова І. В., Стахова Л. Л. Корекційно-розвиткова робота із дітьми із

загальним та фонетико-фонематичним недорозвиненням мовлення. Тернопіль : Мандрівець. 2019. 80 с.

44. Кравцова І. Програма «Корекційно-розвиткова робота з дітьми із загальним та фонетико-фонематичним недорозвиненням мовлення». Тернопіль : Мандрівець, 2020. 80 с.
45. Крутій К. Л. Формування граматичної правильності мовлення в дошкільників у контексті комунікативного розвитку: термінологічне поле. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки.* 2018. № 3. С. 28–35.
46. Курєнкова А. Інноваційні технології мовленнєвого розвитку дітей з ЗНМ в роботі вчителя-логопеда. *Актуальні питання гуманітарних наук.* Вип. 62. 2023. URL: https://aphn-journal.in.ua/archive/62_2023/part_2/40.pdf (дата звернення: 05.07.2025).
47. Кучерак І.В. Цифровізація та її вплив на освітній простір у контексті формування ключових компетентностей. *Інноваційна педагогіка*. Вип. 22. Т. 2. 2020. С. 91–94.
48. Лапшина І. С. Шляхи подолання труднощів організації дистанційного навчання дітей молодшого шкільного віку. *Науковий журнал Хортицької національної академії. (Серія: Педагогіка. Соціальна робота)* наук. журн. / редкол. : В. В. Нечипоренко (голов. ред.) та ін. Запоріжжя : Вид-во комунального закладу вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради, 2020. Вип. 2(3). С. 37–46.
49. Литвиненко В. А. Корекція фонетико-фонематичного недорозвинення мовлення дітей дошкільного віку засобами артпедагогіки. Суми : Кубраков С. Г., 2013. 144 с.
50. Ліскович М. Як Zoom став головним засобом спілкування епохи пандемії. Аналітика. *Укрінформ.* 25.04.2020. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-technology/3012862-ak-zoom-stavgolovnim-zasobom-spilkuvanna-epohi-pandemii.html (дата звернення: 05.07.2025).
51. Лобанова А., Петрухін С. Інформаційно-комунікативні технології в освітньому

просторі: актуалізація потреб в умовах російсько-української війни (2022-2023 рр.). *Інформаційне суспільство і Природа у фокусі соціологічної аналітики* : кол. монографія / за наук. ред. А. Лобанової, Л. Калашнікової, І. Грабовець. Київ : [б.в.], 2023. С. 214–248.

52. Максименко Д.С. Як правильно вчити дитину розмовляти. Практична психологія. Київ : ЦУЛ, 2020. 198 с.
53. Мальований Ю.І. Дистанційне навчання: реалії і перспективи. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. 2020. № 2 (1). С. 1–3.
54. Манько Н. В. Діагностика та корекція мовленнєвого розвитку дітей раннього віку. Київ : КНТ, 2008. 256 с.
55. Марченко А. Розвиток комунікативних навичок дошкільників із затримкою психомовленнєвого розвитку. *Логопедія*. 2020. № 4. С. 220–223.
56. Марченко І. С. Спеціальна методика розвитку мовлення : (логопед. робота з корекції порушень мовлення у дошкільників) : навч. посіб. 3-тє вид., перероб. і допов. Київ : Слово, 2015. 307 с.
57. Марченко І. С. Формування творчого зв’язного мовлення у дошкільників із затримкою психічного розвитку : навч.-метод. посіб. Київ : КНТ, 2006. 89 с.
58. Мякушко О. І., Застосування технік арт-терапії для гармонізаціїемоційного стану дітей з порушеннями інтелекту. *Освіта осіб з особливими потребами в умовах мируі війни* : матеріали IX Міжнародного конгресу зі спеціальної педагогіки тапсихології, 2023. С. 362–367.
59. Міністерство освіти і науки України. Методичні рекомендації щодо визначення освітніх труднощів та індивідуалізації освітнього процесу 2022. URL: https://numo.mon.gov.ua/storage/app/media/Docs/Pages/metodichni-rekomendaciyi-shchodo-viznachennya-osvitnih-trudnoshchiv.pdf (дата звернення: 05.07.2025).
60. Момот Т. Л. Пальчиками граємо – мову розвиваємо : бібліотека логопеда-практика. Тернопіль : Навчальна книга Богдан, 2020. 24 с.
61. Олефір О. І. Конспекти логопедичних занять із навчання правильної вимови звуків [ш], [ж], [ч], [дж] та звукосполучення [шч] дітей дошкільного віку: навч.-

метод. посіб. / О. І. Олефір, А. В. Патинка, Л. О. Федорович ; за наук. ред. Л.О. Федорович. – 2-ге вид., виправ. та доповн. – Запоріжжя : ТОВ «ЛІПС» ЛТД, 2017. 272 с.

62. Основи інформаційних технологій : навчальний посібник для здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти / А. М. Гуржій, Л. І. Возненко, Н. І. Поворознюк, В. В. Самсонов. Київ : Літера ЛТД, 2023. 288 с.
63. Парціальна програма «Творці майбутнього». Запоріжжя. СТАТУС. 2022. URL: https://numo.mon.gov.ua/storage/app/media/Docs/Pages/Partsialna.prohrama-Tvortsi.maybutnoho.02.03.2023.pdf (дата звернення: 05.07.2025).
64. «Про дошкільну освіту»: закон України від 06.06.2024 № 3788-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3788-20#Text (дата звернення: 05.07.2025).
65. Про внесення змін до Положення про інклюзивно-ресурсний центр : Постанова Кабінету Міністрів України від 24 грудня 2024 р. № 1491. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1491-2024-%D0%BF#Text (дата звернення: 05.07.2025).
66. Про затвердження Положення про асистента дитини з особливими освітніми потребами в закладі дошкільної освіти : наказ Міністерства освіти і науки України від 20.03.2025 № 474. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0519-25#Text (дата звернення: 05.07.2025).
67. Про затвердження Положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами, яка здобуває дошкільну освіту: наказ Міністерства освіти і науки України від 09.12.2024 № 1713. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1982-24#Text (дата звернення: 05.07.2025).
68. Про затвердження Положення про спеціальний дитячий садок : Постанова Кабінету Міністрів України від 7 липня 2025 р. № 817. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/817-2025-%D0%BF#Text (дата звернення: 05.07.2025).
69. Про затвердження Порядку утворення та функціонування спеціальних груп

вихованців закладів дошкільної освіти : Постанова Кабінету Міністрів України від 4 квітня 2025 р. № 381. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/381-2025-%D0%BF#Text (дата звернення: 05.07.2025).

70. Про схвалення Концепції цифрової гігієни дітей дошкільного віку: розпорядження Кабінету Міністрів України від 2 травня 2025 р. № 432-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/432-2025-%D1%80#Text (дата звернення: 05.07.2025).
71. Про схвалення Національної стратегії розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації на 2024-2026 роки: розпорядження Кабінету Міністрів України від 7 червня 2024 р. № 527-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/527-2024-%D1%80#Text (дата звернення: 05.07.2025).
72. Рібцун Ю. В. Логопсиходіагностика дітей з особливими мовленнєвими потребами як передумова створення освітнього середовища. *Preschool andprimary education in European integration and national dimensions : Scientificmonograph.* Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2023. P. 94–115.
73. Рібцун Ю. В. Дитина з порушеннями мовленнєвого розвитку. Харків : Вид-во «Ранок», ВГ «Кенгуру», 2018. 40 с.
74. Рібцун Ю. В. Віршики, картинки, звуки для забави і науки. Альбом для логопедичних ігор-занять з дітьми 3-6 років. Харків : Видавнича група «ОСНОВА», 2013. 176 с.
75. Рібцун Ю.В. Дислалія: причини, прояви, шляхи подолання. *Дошкільне виховання*. 2017. № 2. С. 5–9.
76. Рібцун Ю. В. Дитина з порушеннями мовленнєвого розвитку. Харків : Вид-во «Ранок», ВГ «Кенгуру», 2018. 40 с.
77. Рібцун Ю. В. Дошкільнятко: корекційно-розвивальна та навчально-виховна робота з дітьми із фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення : навч.-метод. посіб. Тернопіль : Мандрівець, 2016. 192 с.
78. Рібцун Ю. В. Звукові намистинки. Формування мовленнєвої поліком-петентності дошкільників : навч.-метод. посіб. Тернопіль : Мандрівець, 2015.

200 с.

79. Рібцун Ю. В. Інноваційний підхід до організації та проведення артикуляційної гімнастики в логопедичній групі. *Дошкільна освіта.* 2011. № 3 (33). С. 31–43.
80. Рібцун Ю. В. Корекційне навчання з розвитку мовлення дітей молодшого дошкільного віку із ЗНМ : програмно-методичний комплекс. Київ : Освіта України, 2011. 292 с.
81. Рібцун Ю. В. Корекційна робота з розвитку мовлення дітей п’ятого року життя із фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення : прогр.-метод. комплекс. Тернопіль : Мандрівець, 2014. 272 с.
82. Рібцун Ю. В. Мовленнєві намистинки для маленької дитинки : навч.-метод. посіб. Київ : Літера, 2010. 160 с.
83. Рібцун Ю. В. На допомогу педагогам інклюзивно-ресурсного центру: моніторинг з розвитку мовлення. *Логопед*. № 7 (91). 2018. С. 2-9.
84. Рібцун Ю. В. Понятійно-термінологічний словник. Логопедія. Логопсихологія : довідкове видання. Київ : ІСПП, 2022. 48 с.
85. Рібцун Ю. В. Професійний довідник учителя-логопеда дошкільного навчального закладу. Харків : Вид. група «Основа», 2013. 239 с.
86. Рібцун Ю. В. Словничок для діточок : пароніми : метод. посіб. Київ : Світич, 2012. 136 с.
87. Рібцун Ю. В. Сходинками правильного мовлення: навчально-методичний посібник.Тернопіль : Мандрівець, 2017. 240 с.
88. Рібцун Ю.В. У країні Веселкових звуків. Альбом учителя-логопеда. Ч. 1. Харків : Видавнича група «Основа», 2020. 96 с.
89. Рібцун Ю.В. У країні Веселкових звуків. Альбом учителя-логопеда. Ч. 2. Харків : Видавнича група «Основа», 2020. 80 с.
90. Рібцун Ю. В. Ширшає коло друзів. Рівні права, рівні можливості, кроки до успіху : навчальне видання. Київ : Генеза, 2021. 64 с.
91. Рібцун Ю. В. Я учуся розмовляти : навч.-метод. комплект : логопедичний альбом з розвитку мовлення дошкільників 3−6 років. Київ : Генеза, 2019. 160 с.
92. Рожнів В. М. Глибоко вдихаємо – гарно розмовляємо : розвиток дихання і

голосу : логопедичний зошит для дошкільнят. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2019. 16 с.

93. Рожнів В. М. Матеріали до логопедичних занять. Харків : Вид-во «Ранок», 2020. 96 с.
94. Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія. Полтава : Довкілля-К., 2016. 844 с.
95. Малярчук А.Я. Сімейний логопед для батьків і дітей. Київ : Ранок. 2016. 112 с.
96. Соботович Є.Ф. Психолінгвістична періодизація мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку. *Теорія і практика сучасної логопедії* : збірник наукових праць. Вип. 1. Київ : Актуальна освіта, 2004. С. 7–35.
97. Спітковська К. В. Підготовка закладу освіти до організації дистанційного навчання. *Дистанційне навчання : виклики, результати та перспективи : Порадник. З досвіду роботи освітян міста Києва* : навчально-методичний посібник / упоряд.: І. П. Воротникова, Н. В. Чайковська. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. С. 52–57.
98. Стасенко В. Г., Фоменко О. А. Інноваційні терапевтичні технології роботи з особливими дітьми. *Дитина з особливими потребами. Інклюзивна освіта. Дефектологія. Корекційна педагогіка*. 2018. № 3. С. 129-135.
99. Костик Л., Олійник М. Сучасні інноваційні технології проведення корекційної роботи у професійній діяльності вчителя-логопеда. *Psychology Travelogs.* 2024. №. 3. С. 219-228.
100. Рібцун Ю.В. Сходинками правильного мовлення : навч.-метод. посібник. Тернопіль : Мандрівець, 2018. 240 с.
101. Тарасов А. Ф., Мамаєва А. О. Інформаційно-комунікаційний простір. *Адаптивні технології управління навчання.* 2019. С. 124-126.
102. Тищенко В. В., Рібцун Ю. В. Як навчити дитину правильно розмовляти : від народження до п’яти років : поради батькам. Київ : Літера ЛТД, 2008. 128 с.
103. Трофименко Л. І. Корекційне навчання з розвитку мовлення дітей середнього дошкільного віку із ЗНМ : програмно-методичний комплекс / за ред. Є. Ф. Соботович. Київ : «Актуальна освіта», 2007. 120 с.
104. Трофименко Л.І. Корекційне навчання з розвитку мовлення дітей старшого

дошкільного віку із ЗНМ : прогр.-метод. комплекс. Київ : ПП «Актуальна освіта», 2013. 108 с.

105. Федорович Л.О. Постановка звуків у вимові дітей дошкільного та молодшого шкільного віку : навч.-метод. посіб. для учителів-логопедів шкіл і дитячих садків, учителів і вихователів спец. загальноосвіт. закладів, студ. пед. вишів. Вид. 2-е, перероб. та доп. Запоріжжя : ТОВ «ЛІПС» ЛТД, 2016. 124 с.
106. Федорович Л.О. Формування правильної вимови у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку : методичні рекомендації та дидактичний матеріал для логопедів шкіл і дитячих садків, учителів і вихователів загальноосвітніх і спеціальних освітніх закладів та батьків. Кременчук : Християнська Зоря, 2011. 348 с.
107. Филичева Т. Б. Основы логопедии. Москва : Просвещение, 1989. 223 с.
108. Фоміних Н. Ю. Сутність поняття «інформаційно-комунікаційні технології» та їх значущість на сучасному етапі інформатизації освіти. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах* : зб. наук. пр. / наук. ред. Сущенко Т. І. та ін. Запоріжжя, 2009. Вип. 5 (58). С. 396–400.
109. Хрестоматія з логопедії : Історичні аспекти. Дислалія. Дизартрія. Ринолалія: навчальний посібник. (2-е вид.). Шеремет М.К., Мартиненко І.В. Київ : Видавничий дім «Скіф», 2021. 380 с.
110. Хрестоматія з логопедії : навч. посіб. / укл. Федоренко С.В., Марченко І.С. Київ : Видавництво «Книга-плюс», 2019. 496 с.
111. Хрестоматія з логопедії : навч. посіб. / за заг. ред.: М.К. Шеремет, І.В. Мартиненко. 2-ге вид., змін. і допов. Київ : КНТ, 2008. 379 с.
112. Цимбал-Слатвінська С. В. Проблеми дистанційного корекційно-розвиткового процесу: модифікація співпраці логопеда та батьків. *Інноваційна педагогіка*. Вип. 32. Т. 1. 2021. С. 23–26.
113. Комісарик М. І., Кузнецова К. С., Кушнірик Р. В. Інноваційні технології в освітньо-корекційній роботі з дітьми з порушеннями мовлення : методичні рекомендації. Чернівці : Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, 2024. 56 с.

114. Чеснокова Л. В. Заняття з логоритміки для дітей із вадами мовлення / за ред. Л. В. Чеснокова, О. І. Золотарьова. Харків : Основа, 2019. 160 с.
115. Чуто К. О., Ступак О.Ю. Особливості комп'ютерних технологій в закладі дошкільної освіти «Дитинство XXI століття : інноваційна освіта» : матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (27 жовтня 2023 року м. Кременчук). 2023, С. 81–82.
116. Швардак, Маріанна Василівна Цифрові інтерактивні технології в освітньому процесі початкової школи. *Науковий журнал Хортицької національної академії. Серія «Педагогіка.Соціальна робота»* : науковий журнал / гол.ред. Нечипоренко В.В. 2023. Вип. 1(8). С. 39–49
117. Швачич Г.Г., Толстой В.В., Петречук Л.М., Іващенко Ю.С., Гуляєва О.А., Соболенко О.В. Сучасні інформаційно-комунікаційні технології : навч. посіб. Дніпро : НМетАУ, 2017. 230 с.
118. Шевченко Л. І. Буду добре вимовляти. Корекційно-логопедична робота. Харків : Видавництво «Ранок», 2015. 160 с.
119. Шевчук Ю. Розвиток мовлення дошкільників: логоритмічні пісні та вправи. URL: https://vseosvita.ua/webinar/rozvytok-movlennia-doshkilnykiv-lohorytmichni-pisni-ta-vpravy-1189.html (дата звернення: 05.07.2025).
120. Шеремет М. К. Логопедія : підручник / М. К. Шеремет, В. В. Тарасун, С. Ю. Конопляста. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2014. 672 с.
121. Куриленко О. У сім'ї росте дитина з особливими потребами. *Школа для батьків* / за ред. В. Бондаровська, К. Бабенко, О. Возіянова та ін. Київ : Батискаф, 2003. С. 101–106.
122. Штіль С.Ю. Формування мовленнєвих компетентностей у дошкільників з особливими освітніми потребами шляхом розвитку дрібної моторики. *Дитина з особливими потребами.* 2019. № 5. С. 26–28.
123. Ярмола Н. Методичні прийоми логопедичної роботи з дітьми дошкільного віку: практичні кроки. URL: https://vseosvita.ua/course/metodychni-pryiomy-lohopedychnoi-roboty-z-ditmy-doshkilnoho-viku-praktychni-kroky-65.html (дата звернення: 05.07.2025).

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Таблиця А. 1 – Приклади занять-презентацій, логопедичних вправ, які можуть використовуватися на логопедичних корекційних заняттях офлайн і онлайн повністю або частково

Назва	Посилання на ресурс
«Артикуляційні вправи»	https://learningapps.org/20258189
«Артикуляційна гімнастика для звука Р» Випадкове колесо	https://wordwall.net/uk/resource/60607388
«Один, два, багато…»	https://www.canva.com/design/DAGyUef3zXk/PtRGMfVXPA86hJkqmoCfog/edit?utm_content=DAGyUef3zXk&utm_campaign=designshare&utm_medium=link2&utm_source=sharebutton
«Назви одним словом»	https://www.canva.com/design/DAGyT3ZChS0/hT8m92qkSwCZYJx4gBbhHg/edit?utm_content=DAGyT3ZChS0&utm_campaign=designshare&utm_medium=link2&utm_source=sharebutton
«Артикуляційна гімнастика. Статичні та динамічні вправи»	https://www.canva.com/design/DAGkC-3GxUs/tEdE7-GLWtvIknNCfYN8Xw/edit?utm_content=DAGkC-3GxUs&utm_campaign=designshare&utm_medium=link2&utm_source=sharebutton
«Артикуляційна гімнастика» Випадкові карти	https://wordwall.net/uk/resource/31761646
«Артикуляційна гімнастика» Випадкове колесо	https://wordwall.net/uk/resource/38842263
«Артикуляційна гімнастика» Відповідні пари	https://wordwall.net/uk/resource/57002219
«Щенячий патруль» артикуляційна гімнастика. Двосторонні плитки	https://wordwall.net/uk/resource/67289661

Продовження таблиці А.1

Артикуляційна гімнастика «Погоня в лабіринті»	https://wordwall.net/uk/resource/37103785
Артикуляційна гімнастика на сонорні Відкрийте коробку	https://wordwall.net/uk/resource/57173186
«Артикуляційна гімнастика з сонечком» Випадкові карти	https://wordwall.net/uk/resource/70830761
«Артикуляційна гімнастика» Шиплячі. Відкрийте коробку	https://wordwall.net/uk/resource/57003377
Автоматизація звука Л Повітряні кулі	https://wordwall.net/uk/resource/34472461
ДиференціаціяЛ-Р. «Ферма» Випадкове колесо	https://wordwall.net/uk/resource/66987604
Диференціація Р-Л. Сортування за групами	https://wordwall.net/uk/resource/62886298
Диференціація Р-Л. «Сафарі» Випадкове колесо	https://wordwall.net/uk/resource/63257299
«Знайди пару: звук-артикуляція»	https://learningapps.org/37995566
«Пари слів (звук [Ж] на початку слова)»	https://learningapps.org/10255877
Звук [Ж]-[З]	https://learningapps.org/5202342